

Գ Ա Վ Ա Ռ Ի Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Մ Ա Լ Ս Ա Ր Ա Ն

«ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
(մասնագիր և առարկայական նկարագրեր)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ.....	3
Մասնագիտական կրթական ծրագրի մասնագրի նպատակը.....	5
Ծրագրի նկարագիրը.....	6
ՄԱՍ I. ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ.....	18
ՄԱՍ II. ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐ	37
1. Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացներ	37
2. Մասնագիտացված պատրաստման դասընթացներ	40
2.1. Պարտադիր դասընթացներ	40
2 2. Տիտղոսային ծրագրի կամընտրական դասընթացներ	54
3. Հետազոտական կրթամաս	61
4. Դասընթացների քարտեզագրում	66

ՆԱԽԱԲԱՆ

Սիրելի՛ ուսանողներ,

դուք սովորում եք բարձրագույն մասնագիտական կրթության երկրորդ աստիճանում՝ մագիստրատուրայում, ինչը ենթադրում է նոր պահանջներ, առավել պատասխանատու և լուրջ մոտեցում, հետևողական ու նպատակային աշխատանք, ուսումնական և գիտահետազոտական գործընթացների զուգակցում, ինտեգրված ծրագրերից, կրթական տարբեր ծառայություններից օգտվելու հնարավորություններ:

Դուք պետք է խորացնեք ձեր տեսական և պրակտիկ գիտելիքները, շարունակաբար ընդլայնեք աշխարհայացքային և մասնագիտական իմացության սահմանները, ձեռք բերեք նոր հմտություններ:

Հայոց լեզու և գրականություն մագիստրոսական կրթական ծրագիրն առավել գիտատար է, և ներառում է պարտադիր ու կամընտրական դասընթացներ, մանկավարժական և հետազոտական պրակտիկաներ, մասնագիտական թեզի կատարում և ամփոփիչ ատեստավորում: Հենքային դասընթացները և սովորողի ընտրությամբ՝ կամընտրական մոդուլները տեղ են գտնում մագիստրոսի անհատական պլանում և ուսումնասիրվում նրա կողմից: Հիմնական և լրացական դասընթացները մագիստրատուրայի ուսանողին նախապատրաստում են ոչ միայն արդյունավետ մասնագիտական գործունեության, այլև հետբուհական ու շարունակական կրթության համար: Մագիստրատուրայում փոխվում ու հարստանում է կրթության բովանդակությունը, բազմազան են դառնում ուսուցման և հետազոտական աշխատանքի կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները:

Գավառի պետական համալսարանի մագիստրատուրայում գործում են կրեդիտային համակարգը, սովորողների գիտելիքների ստուգման և բազմագործոն գնահատման կարգը: Կարևորվում են մագիստրոսի և գիտական ղեկավարի համագործակցությունը, մագիստրոսական թեզի թեմայի ճիշտ ընտրությունը, թեզի պատրաստումն ու պատշաճ ձևով պաշտպանությունը:

Մագիստրոսական կրթական ծրագիրը նախատեսում է ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի մեծ ծավալ, մասնագիտության արդի հիմնահարցերի առավել խոր ուսումնասիրություն՝ հաշվի առնելով գիտության, կրթության, մշակույթի, սոցիալական համակարգի, տեխնիկայի, նորագույն տեխնոլոգիաների, արհեստական բանականության զարգացման միտումները և, իհարկե, կրթության որակի ապահովման հրամայականը:

Ուստի, դուք պետք է դրսևորեք շահագրգիռ ու ստեղծագործական մոտեցում, ներգրավվեք նոր գիտական հայեցակարգերի ոլորտ և ձեռք բերեք ինքնուրույն գիտահետազոտական ու մանկավարժական աշխատանքի փորձ:

Դուք պետք է նպատակային օգտագործեք մագիստրատուրայում ուսանելու տարիները և դառնաք որակյալ մասնագետներ:

Մաղթում ենք ձեզ հաջողություն, որի գրավականը որակյալ կրթությունն է:

ԳՊՀ ռեկտոր՝

Ռ. Խ. Հակոբյան

Մասնագիտական կրթական ծրագրի մասնագրի նպատակը

Մասնագիտական կրթական ծրագրի մասնագիրը և դասընթացների նկարագիրը նախատեսված է «Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտությամբ սովորող մագիստրոսի կրթական ծրագրի վերաբերյալ տեղեկատվությունը ուսանողներին, դասախոսական ու վարչական կազմին մատչելի դարձնելու համար: Այն պարունակում է ամփոփ տեղեկատվություն ինչպես մասնագիտության ուսումնական ծրագրերի, այնպես էլ դրանց բաղադրիչ դասընթացների և ուսումնական մոդուլների վերաբերյալ: Այն ներառում է.

- կրթական ծրագրի ընդհանուր նկարագրությունը. շնորհվող որակավորումը, ծրագրի նպատակները և նախանշված էլքային կրթական արդյունքները, ծրագրի բովանդակային կազմը և կրեդիտների կառուցվածքը, ավարտական պահանջները և ատեստավորման ձևերը, պրակտիկաների վերաբերյալ տեղեկատվությունը և այլն,
- առանձին դասընթացների և ուսումնական մոդուլների հակիրճ նկարագիրը՝ դասընթացի անվանումը և նույնացման թվանիշը, ուսուցման կիսամյակը, դասընթացին հատկացված կրեդիտները ներառյալ շաբաթական լսարանային ժամաքանակներն ըստ՝ պարապմունքի ձևերի, դասընթացի խնդիրները՝ արտահայտված էլքային կրթական արդյունքներով և սպասվող մասնագիտական կամ փոխանցելի կարողություններով, դասընթացի հակիրճ բովանդակությունը, ուսուցման և սովորողների գիտելիքների ստուգման ու գնահատման մեթոդներն ու չափանիշները:

**Հայոց լեզու և գրականություն
Մասնագիտական կրթական ծրագրի նկարագիրը**

1. Ծրագրի անվանումը և մասնագիտության թվանիշը	Հայոց լեզու և գրականություն /011401.19.7/
2. Բուհը	Գավառի պետական համալսարան
3. Ծրագիրը հավատարմագրված է	-
4. Շնորհվող որակավորումը	մանկավարժության մագիստրոս՝ «Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտությամբ
5. Կրական աստիճանը	Մագիստրատուրա
6. Ուսումնառության լեզուն	Հայերեն
7. Ուսուցման ձևը	Առկա
8. Ծրագրի ընդունելության չափանիշները	
<p>Ծրագրի դիմորդը պետք է ունենա.</p> <ul style="list-style-type: none"> • բակալավրի կամ դիպլոմավորված մասնագետի կրթական աստիճան, • նախորդ կրթական աստիճանում ցուցաբերած բարձր առաջադիմություն, • մասնագիտական մանկավարժական գիտելիքներ, • օտար լեզուների իմացություն, • համակարգչային ծրագրերի իմացություն: <p>• Ընդունելությունը կատարվում է ընդունելության համալիր քննության հիման վրա:</p>	
9. Ավարտելու պահանջները.	
Ծրագրի շրջանավարտը պետք է ունենա.	
<ul style="list-style-type: none"> • 120 կրեդիտ, ինչպես նաև հաջողությամբ պաշտպանի մագիստրոսական թեզը: 	
<p>Մանկավարժության (Հայոց լեզու և գրականություն) մագիստրոսի որակավորման աստիճան ստանալու համար սովորողը հաջողությամբ լրացրել է 120 կրեդիտ ուսումնական բեռնվածություն՝ ներառյալ 12 կրեդիտ ծավալով մագիստրոսական թեզը և 72 կրեդիտ ծավալով մասնագիտական դասընթացների կրթամասը: Ծրագրի ելքային կրթական արդյունքները ներառում են հետևյալ մասնագիտական գիտելիքները, կարողություններն ու հմտությունները.</p>	
<p>Մասնագիտական գիտելիք և իմացություն</p> <p>Մասնագիտական կրթական ծրագրի ավարտին ուսանողն ունակ կլինի՝ պարզաբանելու արդի մանկավարժական և հոգեբանական տեսությունների վրա հիմնված կրթության և դաստիարակության հիմնախնդիրները, ուսուցման նորագույն մեթոդներն ու մոտեցումները, կիմանա գիտահետազոտական աշխատանքի մեթոդաբանության, ներառական կրթության, լեզվաբանական և գրականագիտական հիմնարար հետազոտությունների ուսումնասիրման հիմնական սկզբունքները, հայոց լեզվի տեսության, արևելահայերենի և արևմտահայերենի համադրական քերականության, գրականության տեսության ու պատմության առանձնահատկությունները, հայ բանագիտական մտքի նվաճումները:</p>	
Գործնական մասնագիտական կարողություններ	
Ուսանողը կկարողանա՝	
կիրառել մանկավարժահոգեբանական ժամանակակից մեթոդները, ինքնուրույն կատարել գիտահետազոտական աշխատանք մասնագիտական մանկավարժության ոլորտում, ներկայացնել ներառական կրթության, լեզվաբանական և գրականագիտական հետազոտությունների ուսումնասիրման հիմնական սկզբունքները, լեզվաբանության, բանագիտության և գրականագիտության, հայոց	

լեզվի և գրականության զարգացման ընթացքն ու առանձնահատկությունները, ցուցաբերել բնագավառի վերաբերյալ խոր և համակարգված գիտելիքներ, օգտագործել ոլորտի հիմնարար հետազոտությունները:

Ընդհանրական փոխանցելի կարողություններ

Ծրագրի ավարտին ուսանողն ունակ կլինի՝

մանկավարժահոգեբանական մեթոդները մասնագիտական գործունեության մեջ կիրառելու, մանկավարժության և լեզվաբանության տարբեր ոլորտներում հետազոտական աշխատանք կատարելու, տեղեկատվական տարբեր աղբյուրներից օգտվելու, տարբեր ժանրերի և բնույթի նյութեր ներկայացնելու, կունենա լեզվաբանության, բանագիտության և գրականագիտության, հայոց լեզվի և գրականության զարգացման ընթացքն ու առանձնահատկությունները ներկայացնելու, բնագավառի վերաբերյալ խոր և համակարգված գիտելիքներ ցուցաբերելու, հայերեն լիարժեք հաղորդակցվելու հմտություններ:

10. Ծրագրի նպատակները և խնդիրները

«Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտությամբ մագիստրոսի կրթական ծրագրի նպատակն է պատրաստել հայոց լեզվից և հայ գրականության պատմությունից խոր գիտելիքներ ունեցող, լեզվաբանական և գրականագիտական ժամանակակից մոտեցումներին, մանկավարժական և կրթական տեխնոլոգիաներին տիրապետող և դրանք կրթական գործընթացում կիրառելու հմտություններ ունեցող մանկավարժության մագիստրոսներ:

Առաջադրված խնդիրները՝

Ուսումնադաստիարակչական բնագավառում.

ա) Մասնագիտության առարկաների ուսուցման գործընթացի ապահովում:

բ) Գիտականորեն հիմնավորված ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաների և միջոցների (տեսալսողական, հաղորդակցական, տեղեկատվական և մուլտիմեդիական) օգտագործում:

գ) Ուսուցման արդյունքների պլանավորում, կանխատեսում, սովորողների դաստիարակում և զարգացում, նրանց ուսումնական ձեռքբերումների վերահսկում և հաշվառում՝ արդյունքների գնահատման ժամանակակից մեթոդների և միջոցների կիրառմամբ:

դ) Սովորողների ինքնուրույն ուսումնառության պլանավորում, կազմակերպում և ուղղորդում:

ե) Սովորողների արժեքային ուղղորդվածության, հանդուրժողականության, քաղաքացիական, մարդասիրական և հայրենասիրական համոզմունքների ձևավորում:

զ) Մասնագիտական - մանկավարժական գործունեության մեջ կրթական, դաստիարակչական և զարգացման նպատակների իրականացմանը նպաստող կրթական և հոգեբանական միջավայրի ստեղծում և պահպանում: Սովորողների՝ տարբեր տարիքային փուլերում անատոմիական–ֆիզիոլոգիական, ֆիզիկական և հոգեկան զարգացման պայմանների ապահովում և հիմնական օրինաչափությունների հաշվառում:

Մեթոդական գործունեության բնագավառում.

ա) Մասնագիտական գործունեության ոլորտի տեղեկատվության հավաքում, համակարգում, վերլուծում և օգտագործում:

բ) Կրթական ծրագրի, ուսումնամեթոդական ապահովման հիմնավորված ընտրություն և դրանց ուղղորդում ուսումնական կոնկրետ գործընթացին:

գ) Ուսումնական պլանին համապատասխան ուսումնական պարապմունքների պլանավորում՝ առարկայական ծրագրերի թեմաների և բաժինների առանձնահատկությունների հաշվառմամբ:

դ) Փորձարարական-հետազոտական գործունեության իրականացում՝ կապված սովորողների ուսուցման, դաստիարակության, զարգացման, անձի ձևավորման, դրանց առանձնահատկությունների ուսումնասիրության, սովորողների գործունեության խթանման, ինչպես նաև տեսական և գործնական մանկավարժական կազմակերպչական, շտկողական, դիագնոստիկ, մեթոդական, խորհրդատվական խնդիրների հետ:

ե) Հաշվետվությունների, մեթոդական զեկուցումների, հոդվածների պատրաստում:

զ) Բուն մանկավարժական գործունեության պլանավորում, կազմակերպում, վերլուծություն և կատարելագործում :

Սոցիալական-մանկավարժական գործունեության բնագավառում.

ա) Սովորողների սոցիալականացման, մասնագիտական կողմնորոշման գործընթացների մանկավարժական և հոգեբանական ուղեկցության իրականացում, նրանց նախապատրաստում մասնագիտության գիտակցված ընտրության՝ ընդունակություններին և հակումներին համապատասխան:

բ) Սովորողների միջանձնային և միջկոլեկտիվային հարաբերությունների կազմակերպում, կանոնավորում ու զարգացում:

գ) Դաստիարակության գործընթացում սովորողների ծնողների, ինչպես նաև սոցիալական հաստատությունների հետ համագործակցում:

Մշակութային – լուսավորչական գործունեության բնագավառում.

ա) Սովորողների ընդհանուր մշակույթի ձևավորում:

բ) Ուսումնական հաստատությունների սոցիալական և մշակութային միջավայրի ձևավորում և կազմակերպում:

Կազմակերպչական գործունեության բնագավառում.

ա) Սովորողների ուսումնական և արտաուսումնական գործունեության կազմակերպում, ղեկավարում, դրանց արդյունքների ամփոփում և գնահատում:

բ) Ուսումնական գործընթացում սովորողների առողջության և անվտանգության ապահովում:

գ) Մասնագիտական խնդիրների լուծման համար հասարակական և կրթական կազմակերպությունների հետ սովորողների և ծնողների կոլեկտիվների փոխհամագործակցության կազմակերպում:

դ) Ուսումնական հաստատության թղթաբանության վարում, փաստաթղթաշրջանառության իրականացում:

11. Կրթական ծրագրի մասնագիտական կոմպետենցիաների շրջանակը

Ա. Բուն մասնագիտական գիտելիք և հմտություն

Ա 1 Կիմանա հայոց լեզվի հնչյունական, բառային, ձևաբանական և շարահյուսական համակարգերի կառուցվածքային և գործառությային առանձնահատկությունները, հայոց լեզվի համակարգային և գործառությային մակարդակների փոխկապակցվածությունը:

Կտիրապետի հայոց լեզվի հնչյունական, բառային, ձևաբանական և շարահյուսական համակարգերի կառուցվածքային և գործառությային առանձնահատկությունները ներկայացնելու, դրանց փոխկապակցվածությունը ցույց տալու, գրական հայերենի նորմերին համապատասխան բանավոր և գրավոր խոսք ձևակերպելու հմտությունների:

Ա 2. Կիմանա հայ լեզվաբանական մտքի պատմական զարգացման ընթացքը, ուղղությունները, տեսությունները, գիտական արժևորումը,

Կտիրապետի հայ լեզվաբանական մտքի պատմական զարգացման ընթացքը, ուղղությունները, տեսությունները ներկայացնելու, լեզվաբանական տեսությունները գիտականորեն արժևորելու և ժամանակակից լեզվաբանության համատեքստում դրանցից օգտվելու հմտությունների:

Ա3 Կիմանա արևմտահայերենի և արևելահայերենի համադրական քերականության տիպաբանական ընդհանրություններն ու տարբերությունները, երկու լեզուների միասնականացման փորձերը, բառապաշարային ու քերականական առանձնահատկությունները, արևմտահայ գրական լեզվի ձևավորման և զարգացման ընթացքը:

Կտիրապետի արևմտահայերենի և արևելահայերենի համադրական քերականության տիպաբանական ընդհանրություններն ու տարբերությունները, երկու լեզուների միասնականացման փորձերը, բառապաշարային ու քերականական առանձնահատկությունները, արևմտահայ գրական լեզվի ձևավորման և զարգացման ընթացքը ներկայացնելու հմտությունների:

Ա 4. Կիմանա 17-21-րդ դարի արտասահմանյան գրականության մեջ ձևավորված գրական ուղղությունները, հոսանքները, տեսությունները, հայ նորավեպի և պատմավեպի պատմության և տեսության, համեմատական գրականագիտության յուրահատկությունները:

Կտիրապետի 17-21-րդ դարի արտասահմանյան գրականության մեջ ձևավորված գրական ուղղությունները, հոսանքները, տեսությունները, հայ նորավեպի և պատմավեպի պատմության և տեսության, համեմատական

<p>գրականագիտության յուրահատկությունները ներկայացնելու և վերլուծելու հմտությունների;</p> <p>Ա 5 Կիմանա ներառական կրթության էությունը, կրթական արժեքների աստիճանակարգը, հաղորդակցման բարելավման ռազմավարությունը, տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի յուրահատկությունները, առավելությունները, դրական և թերի կողմերը, կհասկանա արդի կրթության համակարգերի կազմակերպման մեթոդաբանությունը, իրավական հենքը, մարտահրավերները, տեխնոլոգիաները, ուսուցման որակի առանցքային դրույթները, անձի էությունը մեկնաբանող մի շարք հոգեբանական տեսությունների հայեցակարգերի բովանդակությունը, Կտիրապետի ԿԱՊԿՈՒ սովորողների հետ աշխատանքների կազմակերպման հմտություններին, մանկավարժական արժեքանության, հետազոտության մեթոդաբանական մոտեցումներին, հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառման հմտություններին, կտիրապետի տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի, ուսուցման կազմակերպման ձևերի ուսումնասիրման մեթոդներին ուսուցմանը, դաստիարակությանը, զարգացմանն ու սոցիալականացմանն ուղղված արդի մոտեցումների, մեթոդների ու տեխնոլոգիաների կիրառմամբ դասերի պլանավորման, իրականացման, գործընթացի կառավարման հմտություններին:</p>
<p>Ա6. Կիմանա նկարագրել տեղեկատվական և արհեստական բանականության տեխնոլոգիաների կառուցվածքն ու դերը գիտահետազոտական գործունեության մեջ, արհեստական բանականության մարտահրավերները, կտիրապետի գիտահետազոտական, կրթական և բիզնես միջավայրերում ԱԲ և ՏՏ տեխնոլոգիաները ինտեգրելու, նորարարական լուծումներ գտնելու, ԱԲ մոդելների ստեղծած արդյունքները մեկնաբանելու հմտություններին, կիմանա դասախոսությանը (սեմինարին, գործնական աշխատանքին) նախապատրաստվելու սկզբունքները, ձևերը և եղանակները, Կտիրապետի գիտամեթոդական, մասնագիտական առումներով համագործակցելու, ինքնուրույն որոնողական-հետազոտական գործունեությունը ղեկավարելու սկզբունքներին:</p>
<p>Ա 7. Կիմանա անգլերենով մասնագիտական հաղորդակցման հիմնական սկզբունքները, բանավոր և գրավոր մասնագիտական տեքստերի կառուցվածքային և ժանրային հատկանիշները, Կտիրապետի անգլերենով մասնագիտական հաղորդակցման հիմնական սկզբունքները, բանավոր և գրավոր մասնագիտական տեքստերի կառուցվածքային և ժանրային հատկանիշները գործնականում կիրառելու հմտությունների:</p>
<p>Բ Բուն մասնագիտական կարողություններ</p>
<p>Բ1 Կկարողանա գործնականում կիրառել հայոց լեզվի կառուցվածքային մակարդակների, նրանց փոխկապակցվածությունների վերաբերյալ ունեցած գիտելիքները, կազմել գրական հայերենի նորմերին համապատասխան բանավոր և գրավոր խոսք:</p>
<p>Բ 2. Կկարողանա ներկայացնել հայ լեզվաբանական մտքի պատմական զարգացման ընթացքը, ուղղությունները, տեսությունները, դրանք օգտագործել ժամանակակից լեզվաբանության համատեքստում:</p>
<p>Բ3. Կկարողանա գործնականում ցույց տալ արևմտահայերենի և արևելահայերենի համադրական քերականության տիպաբանական ընդհանրություններն ու տարբերությունները, բառապաշարային ու քերականական առանձնահատկությունները, արևմտահայ գրական լեզվի ձևավորման և զարգացման ընթացքը:</p>
<p>Բ 4. Կկարողանա բնութագրել և ներկայացնել արտասահմանյան գրականության մեջ ձևավորված գրական ուղղությունները, հոսանքները, տեսությունները, հայ նորավեպի և պատմավեպի պատմության և տեսության, համեմատական գրականագիտության յուրահատկությունները;</p>
<p>Բ5. Կկարողանա ներկայացնել և գործնականում կիրառել գիտական մեթոդաբանության հիմնական հասկացությունները, տվյալների հավաքագրման էմպիրիկ և տեսական մեթոդները, կրթական համակարգի բարեփոխումները, նոր կրթակարգերը, կրթական չափորոշիչները, կրթության, հանրակրթության մասին իրավական ակտերը</p>
<p>Բ 6. Կկարողանա ներկայացնել կրթական արժեքների աստիճանակարգը, հաղորդակցման բարելավման ռազմավարությունը, տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի յուրահատկությունները,</p>

առավելությունները, դրական և թերի կողմերը,
Կկարողանա տարբեր կրթական միջավայրերում արդյունավետորեն կազմակերպել և իրականացնել ուսուցման, դաստիարակության և զարգացման գործընթացը՝ կիրառելով ներառական կրթության, հաղորդակցման, անձի էությունը մեկնաբանող մի շարք հոգեբանական տեսությունների հայեցակարգերը, ժամանակակից մեթոդների ու տեխնոլոգիաների սկզբունքները:

Գ. Ընդհանրական կարողություններ

Գ1. Կարողանա ձևակերպել գրական հայերենի նորմերին համապատասխան բանավոր և գրավոր խոսք, մասնագիտական ոլորտում բանավոր և գրավոր հաղորդակցվել անգլերենով՝ որպես օտար լեզվով

Գ2. Կարողանա տեղեկատվական և արհեստական բանականության տեխնոլոգիաները մասնագիտական գործունեության մեջ կիրառել գործնականում:

Գ3. Կկարողանա կատարել հետազոտական աշխատանք՝ գործնականում կիրառելով տվյալների հավաքագրման էմպիրիկ և տեսական մեթոդները, նոր կրթակարգերը, կրթական չափորոշիչները, կրթության, հանրակրթության մասին և մյուս օրենքները, փաստարկների ներկայացման, տեքստի կապակցվածության ապահովման, տեղեկատվության արդյունավետ ամփոփման մեթոդները:

Գ4. Կարող է լուծել մասնագիտական և միջմասնագիտական խնդիրներ, գիտահետազոտական հիմնախնդիրների բացահայտման, լուծման և նոր գաղափարների ձևավորման համար դրսևորել վերլուծական, ստեղծագործական, քննական և նորարարական մոտեցումներ

12. ԴԱՍԱՎԱՆԴԱՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

- Փոխներգործուն (ինտերակտիվ) մեթոդների կիրառում,
- պատմումի մեթոդ (դասախոսություն, էվիստիկական զրույց),
- մտավոր գործունեության եղանակների կիրառում (համեմատում, վերլուծում, համադրում),
- հարց-պատասխան, իրավիճակի քննադատական վերլուծություն, հիմնախնդրի կոլեկտիվ քննարկում կամ խմբային քննարկում,
- գննականության մեթոդներ (քարտեզներ, պատմական նկարներ, ֆիլմեր, աղյուսակներ):

13. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Մասնագիտական գիտելիքների և իմացության գնահատման մեթոդները

Ուսանողների գիտելիքները և իմացությունը գնահատվում են հետևյալ ձևերով.

- բանավոր ամփոփիչ քննություն,
- էսենների, զեկույցների գնահատում,
- վերլուծական կարողությունների գնահատում,
- լրացուցիչ տեղեկատվություն օգտագործելու կարողության գնահատում,
- հետազոտական խմբում աշխատելու ունակությունների դրսևորման գնահատում, ներբուհական, հանրապետական գիտաժողովներին մասնակցության գնահատում:

Գործնական մասնագիտական կարողությունների գնահատման մեթոդները

- Ուսանողների գործնական կարողությունները գնահատվում են հետևյալ ձևերով.
- վերջնական բանավոր քննություններ,
- առաջադրանքների կատարման ստուգում,
- ախտորոշիչ մեթոդների ու մեթոդիկաների կիրառման արդյունքների ներկայացում,
- գործնական աշխատանք,
- դերային խաղ,
- գաղափարների և հասկացությունների քարտեզագրում

Ընդհանրական (փոխանցելի) կարողությունների գնահատման մեթոդները.

- Ուսանողների ընդհանրական /փոխանցելի/ կարողությունները գնահատվում են հետևյալ ձևերով.
- Բանավոր հարցում,
- գրավոր հարցում,
- թեստային գնահատում,
- սեմինարներին մասնակցության գնահատում,
- էսենների պատրաստում և զեկուցում,
- առաջադրանքների կատարման ստուգում,
- ռեֆերատների պատրաստում և զեկուցում,
- ինքնուրույն աշխատանքի հրապարակային պաշտպանություն,
- անհատական առաջադրանքների կատարման ստուգում,

14. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԸ

Մագիստրոսի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրեր իրականացնող բարձրագույն ուսումնական հաստատությունը պետք է ունենա համապատասխան նյութատեխնիկական բազա՝ սովորողների առարկայական և միջառարկայական պատրաստությունը, լաբորատոր, գործնական և հետազոտական աշխատանքներն ապահովելու համար:

Մագիստրոսական ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ նյութատեխնիկական ապահովման ցանկն ընդգրկում է՝

- տեսալսողական կաբինետ,
- ուսումնական լսարաններ՝ կահավորված մուլտիմեդիական ցուցադրական համալիրներով,
- լինգաֆոնային կաբինետ
- համակարգչային լսարան՝ գլոբալ որոնողական համակարգերից օգտվելու հնարավորությամբ,
- էլեկտրոնային հրատարակումներ օգտագործելու դեպքում՝ այդ բազայից օգտվելու հնարավորություն:

Ուսումնական գործընթացի տեղեկատվական և ուսումնամեթոդական ապահովմանը ներկայացվող պահանջներ

- ՄԿԾ-ով նախատեսված բոլոր ուսումնական դասընթացները, դրանց մոդուլները պետք է ապահովվեն ուսումնամեթոդական փաստաթղթերով և նյութերով:
- Սովորողների արտալսարանային ինքնուրույն աշխատանքի իրականացումը պետք է զուգորդվի մեթոդական ապահովմամբ և ծախսված ժամանակի հիմնավորմամբ:
- ՄԿԾ-ի իրականացումը յուրաքանչյուր սովորողի թույլատրում է մուտք գործել տվյալների բազա, գրադարանային ֆոնդեր, ստանալ տեղեկատվություն և խորհրդատվություն:
- Գրադարանային ֆոնդը պետք է համալրված լինի ոչ միայն մասնագիտական, այլ նաև հումանիտար, սոցիալական և տնտեսական դասընթացներին համապատասխան տպագիր և/ կամ էլեկտրոնային հրատարակություններով:

15. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

«Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտական կրթական ծրագիրը պետք է իրականացնեն այն գիտամանկավարժական կադրերը, որոնք ունեն համապատասխան մասնագիտական բազային կրթություն (առնվազն դիպլոմավորված մասնագետի կամ մագիստրոսի որակավորում) և զբաղվում են գիտական կամ գիտամանկավարժական, գիտամեթոդական գործունեությամբ:

Մասնագիտական դասընթացները դասավանդողների առնվազն 50%-ը պետք է ունենան գիտական աստիճան և /կամ/ կոչում: Կրթական գործընթացում կարող են ներգրավվել նաև դասախոսներ՝ պրակտիկաների բազային մարմինների, մասնագիտական կազմակերպությունների, գիտահետազոտական հաստատությունների համակազմից:

«Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտական կրթական ծրագրի պրոֆեսորադասախոսական կազմը պետք է ունենա անձնային, մանկավարժական, կազմակերպչական, հաղորդակցական որոշակի որակներ և հմտություններ, դրսևորի համակարգչային ծրագրերի իմացություն:

Ա. Անձնային որակներ

1. Մասնագետը պետք է ունենա ինքնադրսևորվելու, ուսումնական գործընթացում հնարավոր խնդրահարույց իրավիճակները հարթելու, ուսումնառողների մոտ սեփական գործունեության նկատմամբ պատասխանատվության և վարվեցողության նորմեր ձևավորելու, ուսումնառողների ներուժը օբյեկտիվ գնահատելու կարողություններ:

Բ. Մանկավարժական որակներ

2. Մասնագետը պետք է դրսևորի մանկավարժական նորագույն տեխնոլոգիաների իմացություն և կարողանա դրանք կիրառել, իմանա բարձրագույն կրթության

ուրտին վերաբերող ՀՀ գործող օրենսդրական փաստաթղթերը և կարողանա դրանք ներկայացնել, մեկնաբանել, վերլուծել, զարգացնել ուսանողների ստեղծագործական, վերլուծական, քննադատական մտածողության ունակությունները, համադրել մանկավարժական տարբեր մեթոդներն ու հնարները, կազմակերպել անհատական և խմբային աշխատանքները, ձևակերպել դասավանդման նպատակներն ու խնդիրները, կազմել և մշակել դասընթացի ծրագիրը:

Գ. Կազմակերպչական որակներ

3. Ուսուցման գործընթացում ճիշտ ձևերի ու մեթոդների ընտրության, սուբյեկտների միջև փոխգործակցային և համագործակցային հարաբերությունների ձևավորման կարողություն,
4. Վերահսկողության, գնահատման գործընթացների մոդելավորման կարողություն,
5. Բարենպաստ ուսումնական միջավայր ձևավորելու և ծրագրերը արդյունավետորեն իրականացնելու կարողություն,
6. Ժամանակի ճիշտ և արդյունավետ օգտագործման կարողություն:

Դ. Հաղորդակցական հմտություններ

1. Հայերեն գրավոր և բանավոր անսխալ հաղորդակցման հմտություն, օտար լեզուների, մասնավորապես անգլերենի իմացություն և հաղորդակցում,
2. Մանկավարժահոգեբանական հաղորդակցման բարձր մշակույթի դրսևորում:

Ե. Համակարգչային ծրագրերի իմացություն

1. Համակարգչային ծրագրերի ազատ տիրապետում և դասավանդման գործընթացում դրանք կիրառելու հմտություն:

Զ. Դասախոսի մասնագիտական որակները

«Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտական կրթական ծրագիրն սպասարկող դասախոսը պետք է

1. իմանա դասավանդած լեզվաբանական կամ գրականագիտական առարկայի կառուցվածքային և բովանդակային առանձնահատկությունները, հիմնական հասկացությունները, զարգացման ընթացքն ու օրինաչափությունները, հայոց լեզվի, գրականության ուսումնասիրման հայեցակետերն ու մեթոդները, ուսուցման հետ կապված խնդիրները, մեթոդները:
2. կարողանա մասնագիտական բարձր պատրաստվածությամբ ներկայացնել առարկան, ցույց տալ հայոց լեզվի, հայ և արտասահմանյան գրականության զարգացման փուլերն ու օրինաչափությունները, բացատրել նյութի ներքին պատճառաբանվածությունը, կատարել համեմատական և կերպարային վերլուծություններ, տարբեր հայեցակետերից մեկնաբանել լեզվական և գրականագիտական իրողությունները, կիրառել ուսուցման արդյունավետ և առաջավոր մեթոդներ, ցուցաբերել գործնական մոտեցում լեզվական և գրական նյութերի նկատմամբ:
3. Տիրապետի մասնագիտական գիտելիքները գործնականորեն ներկայացնելու, վերլուծելու և կիրառելու հմտությունների, գիտելիքների հաղորդման, ուսուցման նպատակով համակարգչային ծրագրերից օգտվելուն, տիրապետի հետազոտության, ուսուցման և գնահատման մեթոդներին:

16. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ՀԵՏԱԳԱ ՈՒՍՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

«Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտությամբ մագիստրոսը պատրաստ է կրթությունը շարունակելու՝ կրճատված ժամկետներում՝ ստանալու բակալավրի կամ դիպլոմավորված մասնագետի որակավորման աստիճան՝ 2-րդ մասնագիտության գծով, մագիստրատուրայում՝ ստանալու «Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտությամբ մագիստրոսի որակավորման աստիճան, ինչպես նաև ասպիրանտուրայում ուսումը շարունակելու հնարավորություն,

ասպիրանտուրայում ուսումը շարունակելուց հետո ստանալու հետազոտողի որակավորում (գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան):

17. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐԸ

«Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտությամբ կրթական ծրագրի շրջանավարտները կարող են աշխատել՝

1. Հանրակրթական դպրոցներում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ

- 2. վարժարաններում, քոլեջներում, բուհերում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության, դրանց դասավանդման մեթոդիկայի ուսուցիչ, դասախոս
- 3. զանգվածային լրատվամիջոցներում, գրահրատարակչության ոլորտում զբաղվել գիտությամբ՝ ուսումը շարունակելով կրթության երրորդ աստիճանում՝ մագիստրատուրայում:

18. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՌԻՍԿԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գավառի պետական համալսարանում իրականացվող «Հայոց լեզու և գրականություն» մագիստրատուրայի մասնագիտական կրթական ծրագրի կայունությունը պայմանավորող գործոններն են մանկավարժական մասնագիտության նկատմամբ հասարակության հարգալից վերաբերմունքը, դիմորդների շրջանում մանկավարժության նկատմամբ եղած հետաքրքրությունը, ՀՀ Գեղարքունիքի մարզում դպրոցների, քոլեջների, այլ ուսումնական հաստատությունների առկայությունը, հանրապետության և մարզի ուսումնական հաստատություններում աշխատելու հնարավորությունը, ԳՊՀ շրջանավարտների՝ դպրոցներում և այլ ուսումնական հաստատություններում աշխատելու դրական փորձը, ուսման համեմատաբար ցածր վարձավճարը, «Հայոց լեզու և գրականություն» կրթական ծրագրի կադրային և մեթոդական պատշաճ ապահովվածությունը, պրակտիկ մանակավարժների, Գեղարքունիքի մարզպետարանի կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչության հետ համագործակցությունը, ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտների, մշակութային կենտրոնների, դպրոցների, քոլեջների, այլ ուսումնական հաստատությունների հետ համագործակցությունը, շրջանավարտներին համաեվրոպական նմուշի դիպլոմի հավելվածի տրամադրումը, ԳՊՀ-ում էլեկտրոնային ուսուցման <<E-Learning.GSU>> համակարգի, էլեկտրոնային գրադարանի՝ <<E-Library.GSU>>-ի առկայությունը, հանրակրթության բարեփոխումներին զուգընթաց մասնագիտական կրթական ծրագրի վերանայման և բարելավման շարունակական աշխատանքները, մանկավարժին ներկայացվող արդի պահանջներին մասնագիտական կրթական ծրագրի վերջնական արդյունքների համապատասխանեցման աշխատանքները:

Կրթական ծրագիրն ունի նաև որոշակի ռիսկեր: Բացասական գործոններ են անվճար (պետպատվեր) տեղերի փոքր թիվը, ուսանողների մեծ մասի ընտանիքների սոցիալապես անապահով վիճակը, ուսման վարձը վճարելու դժվարությունները, ՀՀ Գեղարքունիքի մարզում տարեցտարի նկատվող ժողովրդագրական բացասական միտումները, դիմորդների թվի զգալի նվազումը, մանկավարժություն մասնագիտության գծով ԳՊՀ-ում ասպիրանտուրայի բացակայությունը, մասնագիտությամբ աշխատանք գտնելու դժվարությունները, փորձառու ուսուցիչների կողմից երիտասարդ մասնագետների նկատմամբ անվստահությունը:

ՄԱՍ I. ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

1. Կրեդիտային համակարգի հիմնադրույթները

Կրեդիտային համակարգը ուսումնական գործընթացի կազմակերպման, ակադեմիական կրեդիտների միջոցով ուսումնառության արդյունքների հաշվառման, արժևորման, կուտակման և փոխանցման համակարգ է, որտեղ համապատասխան որակավորումը շնորհվում է կրթական ծրագրով սահմանված կրեդիտների անհրաժեշտ բովանդակության և քանակի ձեռքբերումից հետո:

Կրեդիտների փոխանցման և կուտակման համակարգը (ECTS) միասնական համաեվրոպական կրեդիտային համակարգ է, որտեղ ուսանողի լրիվ ուսումնական բեռնվածքը մեկ ուսումնական տարում գնահատվում է 60 ECTS կրեդիտ: Այն նախատեսված է Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքում ուսանողների ձեռք բերած կրթական արդյունքների չափման, պաշտոնական ճանաչման և բուհից բուհ փոխանցումը դյուրացնելու համար:

ECTS համակարգի կարևոր հատկանիշներն են.

- կիսամյակը, ուսումնական տարին կամ ուսումնառության լրիվ ծրագիրը հաջողությամբ ավարտելու համար ուսանողը պետք է վաստակի կրթական ծրագրով սահմանված կրեդիտների անհրաժեշտ քանակը,
- կրեդիտներ հատկացվում են կրթական ծրագրի՝ ենթակա բոլոր բաղկացուցիչներին. դասընթացներին, կրթական մոդուլներին, պրակտիկաներին, մագիստրոսական թեզի պատրաստմանը, պաշտպանությանը և այլ աշխատանքներին,
- կրթական ծրագիրը և դրա առանձին բաղկացուցիչները բնութագրող բոլոր պայմանները՝ ծրագրի նպատակը և ավարտական պահանջները, դասընթացների համառոտագրերը, նախապայմանները և հատկացված կրեդիտները, դասավանդման և ուսանողների գիտելիքների ստուգման ու գնահատման մեթոդները և այլն, հրապարակվում են վաղօրոք (տպագրվում և/կամ տեղադրվում են ԳՊՀ կայքէջում):

ECTS կրեդիտը դասընթացը (կրթական մոդուլը) ավարտելու և դրա ելքային կրթական արդյունքները ձեռք բերելու համար ուսանողից պահանջվող ուսումնառության ժամաքանակով արտահայտված բեռնվածքի չափման համընդունելի միավոր է, որը տրվում է ուսանողին դասընթացով նախանշված կրթական արդյունքների դրական գնահատումից հետո:

ECTS կրեդիտի կարևոր հատկանիշներն են.

- ECTS կրեդիտով սահմանվող ուսումնական բեռնվածքը ներառում է ուսանողի լսարանային, արտալսարանային և ինքնուրույն իրականացվող բոլոր տեսակի ուսումնական աշխատանքները, այդ թվում՝ մասնակցությունը դասախոսություններին, սեմինար և գործնական պարապմունքներին, լաբորատոր աշխատանքներին և պրակտիկաներին, քննություններին նախապատրաստվելը և դրանք հանձնելը, ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքը, մագիստրոսական թեզի պատրաստումն ու պաշտպանությունը և այլն,
- կրեդիտը չափում է ուսանողի ուսումնական բեռնվածքը և նրա ուսումնական աշխատանքի (ուսումնառության) ծավալը,
- կրեդիտը ուսանողին տրվում է միայն կրթական մոդուլով նախանշված ելքային կրթական արդյունքի գնահատման շեմային չափանիշները բավարարելուց հետո: Ուսանողը վաստակում է կրթական մոդուլին հատկացված կրեդիտների ողջ քանակը՝ քննական արդյունքների (գնահատականների կամ թվանշանների) հետ միասին,

- կրեդիտը չի փոխարինում ուսանողի՝ թվանշաններով գնահատմանը, իսկ ուսանողի վաստակած կրեդիտների քանակը չի որոշվում նրա ստացած թվանշաններով,
- կրեդիտը չի չափում ուսանողի ստացած գիտելիքի որակը, այն չափվում է գնահատականներով:

2. Ուսանողի ուսումնական բեռնվածությունը և մագիստրոսի կրթական ծրագրի աշխատաձևավալը

- 2.1. ԳՊՀ-ում մագիստրոսի կրթական աստիճանում ուսանողի տարեկան ուսումնական բեռնվածությունը կազմում է 1800 ժամ, որը համարժեք է 60 ECTS կրեդիտի:
- 2.2. 1 ECTS կրեդիտը համարժեք է ուսանողի 30 ժամ լրիվ (լսարանային, արտալսարանային և ինքնուրույն) ուսումնական բեռնվածությանը:
- 2.3. Ուսումնական տարվա տևողությունը 20 շաբաթ է, որից 14-ը տրամադրվում է ուսումնական պարապմունքներին: Ուսումնական գործընթացը կազմակերպվում է 2 կիսամյակով՝ աշնանային և գարնանային: Ըստ այդմ՝ կիսամյակի ուսումնական պարապմունքների տևողությունը սահմանվում է 14 շաբաթ:
- 2.4. Ուսանողի շաբաթական ուսումնական լրիվ ծանրաբեռնվածության առավելագույն չափը 45 ժամ է, որը համարժեք է 1.5 ակադեմիական կրեդիտի:
- 2.5. Մագիստրոսի կրթական ծրագրում ընդգրկված ուսանողը կիսամյակում պետք է ունենա 30 կրեդիտ ուսումնական բեռնվածություն (10% թույլատրելի շեղումով), իսկ մեկ ուսումնական տարում՝ 60 կրեդիտ:
- 2.6. Մագիստրոսի կրթական ծրագրի ուսումնական լրիվ աշխատաձևավալը 120 կրեդիտ է:

3. Դասընթացները և կրթական մոդուլները

- 3.1. Ուսումնական ծրագրում (պլանում) ներառված դասընթացները կամ կրթական մոդուլները ներկայացվում են հատկացված կրեդիտների նշումով:
- 3.2. Մեծածավալ դասընթացները բաժանված են 1 կիսամյակ տևողությամբ առանձին կրթական մոդուլների:
- 3.3. Դասընթացները (կրթական մոդուլները) իրենց յուրացման բնույթով բաժանվում են 2 հիմնական խմբի՝
- ա) պարտադիր դասընթացներ՝ ամրագրված որոշակի կիսամյակներում,
  - բ) կամընտրական դասընթացներ, որոնք առաջարկվող ցանկից ընտրում է ուսանողը, իսկ դրանց յուրացման կիսամյակը կարող է լինել ինչպես ամրագրված, այնպես էլ ազատ:

4. Ուսումնական ծրագիրը

Մագիստրոսի ուսումնական ծրագիրը ներառում է երկու հիմնական կրթամաս՝ ուսումնական և հետազոտական, ինչպես նաև կրթական այլ մոդուլներ: Ծրագրի ընդհանուր կառուցվածքը ներկայացված է ստորև.

Աղյուսակ 1

Կրթամասերի բաշխումն ըստ կրեդիտների

	1-ին կիսամյակ	2-րդ կիսամյակ	3-րդ կիսամյակ	4-րդ կիսամյակ	Ընդամենը
Ուսումնական	26	25	13	8	72
Հետազոտական	3	6	15	24	48

Աղյուսակ 2

Կրթամաս	Կրեդիտներ
Ուսումնական	72
Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացներ	6
Մասնագիտացված պատրաստման դասընթացներ	66
Տիտղոսային ծրագրի պարտադիր դասընթացներ	54
Տիտղոսային ծրագրի կամընտրական դասընթացներ	12
Հետազոտական կառուցամաս	48
Գիտահետազոտական աշխատանք	24
Գիտահետազոտական պրակտիկա	6
Գիտամանկավարժական պրակտիկա	6
Եզրափակիչ ատեստավորում	12

4.2. Ըստ մասնագիտությունների՝ կրթամասերին հատկացվող կրեդիտների քանակը կարող է ունենալ մինչև 20% շեղում: Ուսումնական կիսամյակի համար սահմանված է 20 շաբաթյա տևողությունը, որից 14-ը հատկացվում է տեսական ուսուցմանը, իսկ 6-ը՝ քննաշրջանի համար:

5. Ուսումնական խորհրդատուների ծառայությունը

5.1. Կրեդիտային համակարգով սովորող ուսանողներին ուսման գործընթացում օժանդակելու նպատակով ֆակուլտետը կազմակերպում է ուսումնական խորհրդատուների /կուրսղեկների/ ծառայություն, որում ընդգրկվում են մասնագիտության ուսումնական ծրագրերի քաջատեղյակ մասնագետներ:

5.2. Ուսումնական խորհրդատուն իրականացնում է խորհրդատվական ծառայություններ մեկ կամ մի քանի հարակից մասնագիտությունների գծով և հսկում իրեն կցված ուսանողների ուսումնական առաջընթացը՝ առաջինից մինչև ավարտական կուրս:

5.3. Խորհրդատուն ներկայացնում է ուսանողների ուսումնական շահերը, կրթական գործընթացի հետ կապված տարաբնույթ հարցերի շուրջ նրանց համար պարբերաբար կազմակերպում խմբակային և անհատական խորհրդատվություններ:

5.4. Անհրաժեշտության դեպքում, ելնելով ուսանողների պահանջներից, կազմակերպվում է լրացուցիչ խորհրդատվություն՝ ընդգրկելով տվյալ կամ հարակից մասնագիտությամբ և անհրաժեշտ որակներով խորհրդատուի (խորհրդատուների):

6. Ուսանողի գիտելիքների ստուգման և գնահատման համակարգը Մագիստրոսների գիտելիքների գնահատման համար կիրառվում է համալսարանում գործող 100 միավորանոց սանդղակը՝ համապատասխան ECTS համակարգում գործածվող տառային նիշերի: Դասընթացի գնահատման համար գործածվում է գնահատականի աստիճանական կուտակման սկզբունքը:

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

Աղյուսակ 3

Գնահատականը	Նշանակումը	Թվանշանը	Միավորը

Գերազանց	A +	4,0	95-100
	A	4,0	87-94
	A -	3,7	81-86
Լավ	B+	3,3	75-80
	B	3,0	67-74
	B-	2,7	61-66
Բավարար	C+	2,3	55-60
	C	2,0	46-54
	C-	1,7	40-45
Անբավարար	D	1,0	0
Չներկայացած	F	-	0
Ստուգված	S	-	≥40
Չստուգված	U	-	< 40

Ուսանողի ստուգարքային գրքույկում և դասընթացի քննական ամփոփագրում հանրագումարային միավորի հետ մեկտեղ փակագծերում նշվում է նաև համապատասխան գնահատականը (օրինակ՝ A (4,0)):

6.1. Դասընթացներից, որոնցից ուսանողը վաստակել է 40-ից ցածր միավոր կամ գնահատվել է «չստուգված», կրեդիտներ չեն տրվում: «Ստուգված» գնահատման դեպքում ուսանողի օգտին վարկանիշային միավորներ չեն գրանցվում, հետևապես այն չի ազդում ուսանողի միջին որակական գնահատականի վրա:

6.2. Միավորների բաշխումն ըստ գործոնների.

Տեսական դասընթացների համար

Աղյուսակ 4.

Գնահատվող աշխատանքները	Ընդհանուր գնահատականի կառուցվածքը
ա) Մասնակցությունը դասընթացին	10 միավոր
բ) Գիտելիքների ընթացիկ բանավոր կամ գրավոր ստուգում	50 միավոր
գ) Գիտելիքների ամփոփիչ ստուգում	40 միավոր
Ընդհանուր գնահատականը	100 միավոր

Գործնական դասընթացների համար

Աղյուսակ 5.

Դասընթացի աշխատանքները	Գնահատման կառուցվածքը
ա) Մասնակցությունը դասընթացին	10 միավոր
բ) Ընթացիկ ստուգումներ	40 միավոր
գ) Գիտելիքների ամփոփիչ ստուգում (ավարտական քննություն)	50 միավոր
Ընդհանուր գնահատականը	100 միավոր

Ծանոթություն. Գիտական սեմինարները, պրակտիկաները, ինքնուրույն գիտահետազոտական աշխատանքները ենթակա են գնահատման ստուգված/չստուգված

ձևաչափով, որը չի ենթադրում գործոնային հաշվարկ: Ստուգումը կատարվում է մագիստրոսի գիտական ղեկավարի կամ ամբիոնի վարիչի կողմից:

6.3.Քննությունը համարվում է հանձնված, եթե դասընթացի գնահատման ամբողջական արդյունքը գերազանցում է 40 միավորը կամ գնահատման սանդղակի 40%-ը: Եթե դասընթացի գնահատման ամբողջական արդյունքը պակաս է 40 միավորից, ապա թույլատրվում է դասընթացի վերահանձնում: Դրական գնահատված դասընթացի վերահանձնում չի թույլատրվում: Մագիստրոսը հեռացվում է համալսարանից՝ համաձայն ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ուսանողների հեռացման (ազատման) և վերականգնման կարգի:

Մագիստրոսական թեզի գնահատման գործոններ

Աղյուսակ 6

h/h	Չափանիշներ	Միավորը
1	Արդյունարար գնահատականը	0-100
2	Տառային նշանակումը և թվային նշանակումը	C - - A+/1,7 - 4,0

Աղյուսակ 7

h/h	Գործոններ	Միավոր
1	Թեզի թեմայի արդիականությունը, նորույթը	10
2	Թեզի ընդհանուր բնութագիրը (հետազոտության առարկան, նպատակը, խնդիրները, կառուցվածքը, մեթոդները, աղբյուրները, այլ), բովանդակության ամբողջականությունը, հետազոտության արդյունքները և արված եզրակացությունները և առաջարկությունները	50
3	Մագիստրոսական թեզին ներկայացվող պահանջների պահպանումը (շարադրանքի որակը, մեջբերումները, հղումները, օգտագործված գրականության ցանկը, համառոտագրությունները, աղյուսակները, հավելվածները, տեխնիկական այլ պահանջներին համապատասխանությունը)	10
4	Թեզի ներկայացումը, պաշտպանությունը	30

Ուսանողների գիտելիքների որակի ստուգման ձևերը

Ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ընթացքում, օգտագործելով ակադեմիական կրեդիտների կուտակման համակարգը, կիրառվում են ուսանողների գիտելիքների որակի ստուգման հետևյալ տեսակներն ու ձևերը.

7. Ընթացիկ ստուգում

7.1. Ընթացիկ ստուգման ձևեր կարող են հանդիսանալ հարցումները, կարճատև ելույթները գործնական և սեմինար պարապմունքների ժամանակ, լսարանային ստուգողական աշխատանքները, ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի արդյունքները, հոդվածը, զեկուցումը, թեստերի լուծումը և այլն:

7.2. Ընթացիկ ստուգման ժամանակ դասախոսը գնահատում է ուսանողի պատրաստվածությունը գործնական և սեմինար պարապմունքներին, գնահատում է նյութի յուրացման մակարդակը, լսարանային աշխատանքներին նրա մասնակցությունը և ի հայտ է բերում ուսանողների պատրաստվածության թերությունները՝ տվյալ դասընթացի մեթոդները կատարելագործելու, պարապմունքների ընթացքում ուսանողների աշխատանքը ակտիվացնելու և իր կողմից ուսանողին անհատական օգնություն ցուցաբերելու նպատակով:

7.3. Ողջ ուսումնառության ընթացքում ուսանողների գիտելիքների ստուգման համար ընթացիկ ստուգումները իրականացվում են այն դասախոսների կողմից, ովքեր անցկացնում են գործնական կամ սեմինար պարապմունքները:

7.4. Անկախ ընթացիկ ստուգման տեսակից՝ դասախոսը պարտավոր է անցկացնել տվյալ խմբի բոլոր ուսանողների ընթացիկ ստուգում և գնահատում:

7.5. Ընթացիկ ստուգման արդյունք են համարվում այն միավորներով արտահայտված գնահատականները, որոնք ուսանողը հավաքում է ընթացիկ ստուգման համար տրված բոլոր աշխատանքներից և հաշվարկված ընթացիկ ստուգման գնահատականի մեջ նրա համամասնությունից:

7.6. Ընթացիկ ստուգման ձևերը որոշվում են դասախոսների կողմից՝ հաշվի առնելով տվյալ դասընթացից ուսումնական պլանով նախատեսված պարապմունքի ձևերը:

7.7. Եթե ուսումնական պլանի համաձայն որևէ դասընթացից գործնական կամ սեմինար պարապմունք նախատեսված չէ, ապա ընթացիկ ստուգումն անցկացվում է դասախոսի կողմից տվյալ դասընթացի առարկայական ծրագրով նախատեսված պարտադիր գրավոր աշխատանքների (ստուգողական աշխատանք, թեստեր և այլն) կամ բանավոր հարցման միջոցով:

7.8. Ընթացիկ ստուգումների ձևերը պետք է ունենան իրենց տեսակարար կշիռը ընդհանուր գնահատականի մեջ, և այդ տեսակարար կշիռների գումարը պետք է հավասար լինի 1-ի:

Օրինակ 1.

Հ/հ	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի ստուգման ձևերը	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի ստուգման գնահատականի մեջ յուրաքանչյուրի տեսակարար կշիռը	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի ստուգման յուրաքանչյուր ձևին տրվող միավորը /30 միավորի շրջանակներում/	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի տեսակին տրվող գնահատականը /5սյունակի միավորը. = 3սյ. * 4սյ. /
1	2	3	4	5
1.	Ստուգողական աշխատանք			
2.	Գործնական պարապմունք	0,4	27	10,8
3.	Սեմինար պարապմունք	0,4	28	11,2
4.	Թեստ			
5.	Հարցում	0,2	16	3,2
6.	Այլ /դասախոսի ընտրությամբ/			
Ընդամենը /Ընթացիկ ստուգման վերջնական գնահատականը կլորացվում է՝ ի օգուտ ուսանողի/				25,2=26

1) քննությամբ ավարտվող մոդուլի պարագայում՝

Օրինակ 2.

Հ/հ	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի ստուգման տեսակները	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի ստուգման գնահատականի մեջ յուրաքանչյուրի տեսակարար կշիռը	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի ստուգման յուրաքանչյուր ձևին տրվող միավորը /15 միավորի շրջանակներում/	Ընթացիկ և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի ստուգման տեսակին տրվող գնահատականը /5սյունակի միավորը. = 3սյ.*4սյ. /
1	2	3	4	5
1.	Ստուգողական աշխատանք			
2.	Գործնական պարապմունք	0,4	11	4,4
3.	Սեմինար պարապմունք			
4.	Թեստ	0,6	14	8,4
5.	Հարցում			
6.	Այլ /դասախոսի ընտրությամբ/			
Ընդամենը /Ընթացիկ ստուգման վերջնական գնահատականը կլորացվում է՝ ի օգուտ ուսանողի/				12,8=13

Այսպիսով, $V_{\text{ընթ}} = 4x * 9x.$, որտեղ

$V_{\text{ընթ}}$ -ն ընթացիկ ստուգման և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի վերջնական գնահատականն է,

$4x$ -ն՝ ընթացիկ ստուգման և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի տվյալ ձևի տեսակարար կշիռը,

$9x$ -ն՝ ընթացիկ ստուգման և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի տվյալ ձևի գնահատականը:

Ընթացիկ ստուգման և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի օգտագործված ձևերի տեսակարար կշիռը հավասար է 1-ի $/0,4+0,4+0,2=1/$, $/0,4+0,6=1/$:

Ընթացիկ ստուգման և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի վերջնական գնահատականը կարող է կլորացվել ի օգուտ ուսանողի, մինչև մոտակա ամբողջ թիվը:

Ընթացիկ ստուգման և ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքի համար դասախոսը կարող է հատկացվող միավորների շրջանակներում կիրառել նաև այլ մոտեցում՝ նախապես այն սահմանելով դասընթացի առարկայական ծրագրում և տեղյակ պահել ուսանողներին:

8 Հանրագումարային ստուգում

8.1. Հանրագումարային ստուգման ձևերն են քննությունները և հանրագումարային ստուգարքները (այն մոդուլներից, որոնցից քննություն չի անցկացվում):

8.2. Հանրագումարային ստուգումը նպատակ ունի բացահայտել և գնահատել ուսանողների տեսական գիտելիքներն ու գործնական հմտությունները տվյալ դասընթացից:

8.3. Հանրագումարային ստուգման արդյունք է համարվում գնահատականը՝ վերը բերված աղյուսակում վերջնական քննությանը հատկացված 40 միավորի շրջանակում, որը դասախոսի կողմից նշանակվում է ընդհանուր ստուգման տեղեկագրի համապատասխան բաժնում:

8.4. Հանրագումարային ստուգումների ժամանակացույցը գնահատման գործոնների և սկզբունքների հետ միասին հաստատվում է ֆակուլտետի դեկանի կողմից և տեղեկացվում դասախոսներին ու ուսանողներին՝ անցկացման ժամկետից ոչ ուշ, քան մեկ շաբաթ առաջ:

8.5. Տվյալ դասընթացից հանրագումարային ստուգմանը մասնակցելու և գնահատվելու իրավունք ունեն միայն այն ուսանողները, ում հաճախելիության տոկոսը բարձր է առարկայական ծրագրում նշված նվազագույն ցուցանիշից, ինչը 40%-ից ցածր չպետք է լինի:

8.6. Հաճախելիությունը գնահատվում է հետևյալ կերպ.

հաճախելիության ցուցանիշը հավասար է մի մեծության, որը ստացվում է ուսանողի կողմից տվյալ դասընթացին ներկա գտնված ժամաքանակը բազմապատկած 10-ով և արդյունքը բաժանած դասընթացի ընդհանուր ժամաքանակի վրա:

Դասընթացի ընդհանուր ժամաքանակ

8.7. Հանրագումարային ստուգման գնահատման ժամանակ այդ գնահատման բաղադրիչ տարրերը պետք է ունենան իրենց տեսակարար կշիռները, որոնք պետք է նախապես սահմանված լինեն դասախոսի կողմից՝ հաշվի առնելով տվյալ դասընթացի առանձնահատկությունները:

8.8. Ուսանողի վերջնական գնահատականը հաշվարկվում է վերոհիշյալ բոլոր գործոններից վաստակած միավորների գումարումով: Ստացված գումարային միավորը՝ ըստ գնահատման վերաբերյալ համակարգի, համապատասխանեցվում է տառային նշանակումներին: Ըստ այդմ՝ համապատասխան A-, A, A+, B-, B, B+, C-, C, C+, S գնահատականները դրվում են տեղեկագրի և ուսանողի ստուգման գրքույկի մեջ, իսկ D, F, U գնահատականները՝ միայն տեղեկագրի մեջ:

8.9. Այն ուսանողները, ովքեր ստանում են «անբավարար», «չստուգված» կամ «չներկայացած», համարվում են ակադեմիական պարտք ունեցողներ:

9. Ուսանողի ակադեմիական տեղեկագիրը

9.1 Ուսանողի ուսումնական գործունեության արդյունքներն ու առաջադիմության ցուցանիշներն ուսման որոշակի ժամանակահատվածի կամ ողջ շրջանի ընթացքում վավերագրելու համար ԳՊՀ ֆակուլտետները յուրաքանչյուր ուսանողի համար, նրա ընդունման պահից սկսած, վարում են ակադեմիական տեղեկագիր, որտեղ յուրաքանչյուր քննաշրջանից հետո գրանցվում են ուսանողի ուսումնասիրած դասընթացները և կրթական մոդուլները, վաստակած կրեդիտները և ստացած արդյունարար գնահատականներն՝ ըստ կրթական մոդուլների և կիսամյակների: Տեղեկագիրն արտացոլում է ուսանողի կատարած ուսումնական աշխատանքի ծավալը և կրթական ձեռքբերումների որակը:

9.2 Ուսանողի վաստակած կրեդիտները վավերագրվում և կուտակվում են նրա ակադեմիական տեղեկագրում և մնում ուժի մեջ նրա ուսումնառության ողջ ընթացքում՝ անկախ ուսումնառության ընդհատումից կամ ուսումնական ծրագրի հետագա հնարավոր փոփոխություններից:

9.3 Ուսանողի ուսման առաջադիմության ընդհանրացված արդյունքները ներկայացնելու համար ակադեմիական տեղեկագրում կիսամյակային արդյունքներից հետո նշվում են տվյալ կիսամյակի և մինչև ուսման տվյալ ժամանակահատվածն ուսանողի առաջադիմությունն ամբողջացնող ամփոփիչ տվյալները, որոնք ներառում են հետևյալ 4 քանակական ցուցանիշները՝

- ✗ ծրագրային կրեդիտների քանակը,
- ✗ որակավորման կրեդիտների քանակը,
- ✗ վարկանիշային միավորները,
- ✗ միջին որակական գնահատականը:

9.4 Ծրագրային կրեդիտը (ԾԿ) կրթական ծրագրի ավարտական պահանջները բավարարելու նպատակով ուսանողի վաստակած կրեդիտների գումարն է:

9.5 Որակավորման կրեդիտը (ՈԿ) գումարային կրեդիտների այն մասն է, որը գնահատված է տարբերակված գնահատականներով.

ՈԿ = Կրեդիտ

9.6 Վարկանիշային միավորը (ՎՄ) յուրաքանչյուր կրեդիտի համար ուսանողի ստացած գնահատականների գումարն է, որը հաշվարկվում է որպես առանձին դասընթացների (մոդուլների) գնահատված կրեդիտների և դրանց արդյունարար գնահատականների արտադրյալների գումար.

ՎՄ = Կրեդիտ Գարդ.

որտեղ Գարդ.-ը ուսումնական մոդուլից ստացված արդյունարար գնահատականն է (օրինակ, եթե 2 կրեդիտանոց դասընթացը գնահատվել է 3,0, ապա տվյալ դասընթացի վարկանիշային միավորը հավասար է 2 կրեդիտ $3,0 = 6' 8$ հնարավորից):

9.7 Միջին որակական գնահատականը (ՄՈԳ) կրեդիտներով կշռված գնահատականների միջինն է, որը հաշվարկվում է վարկանիշային միավորները որակավորման կրեդիտների գումարի վրա բաժանելով (արդյունքը կլորացվում է 1/100-ի ճշտությամբ).

$$\text{ՄՈԳ} = \frac{\text{ՎՄ}}{\text{ՈԿ}}$$

9.8 Հաշվառվում և **ՈԿ** ակադեմիական տեղեկագրում գրանցվում են կիսամյակային (հաշվարկված առանձին կիսամյակի համար) և արդյունարար (հաշվարկված ուսման տվյալ շրջանի համար) վարկանիշային միավորները և ՄՈԳ-երը:

10. Լուծարքի, առարկայի կրեդիտը չստանալու և համալսարանից հեռացվելու պայմանները

Լուծարք

10.1 Լուծարք կազմակերպվում է ամփոփիչ քննության կամ ստուգարքի համար:

10.2 Լուծարք է կազմակերպվում, երբ վերջնական հաշվարկային գնահատականը համապատասխանում է «D»-ի քննության պարագայում /կամ «U»-ի ստուգարքի պարագայում/ և գումարային ամփոփիչ գնահատականի արժեքը ավել է կամ հավասար 25-ից և պակաս՝ 40-ից:

10.3 Ամփոփիչ ստուգումից հետո դեկանատը կազմում է լուծարքին թույլատրված ուսանողների ցուցակը՝ այն հասանելի դարձնելով ուսանողներին և ամբիոններին:

10.4 Լուծարքին թույլատրված ուսանողը քննությունը կամ ստուգարքը կարող է հանձնել մեկ անգամ՝ դեկանատի կողմից հաստատված ժամանակացույցին համապատասխան:

10.5. Առարկայի կրեդիտը չստանալու և համալսարանից հեռացվելու պայմանները Ուսանողը չի ստանում տվյալ առարկայի կրեդիտը, եթե՝ այդ առարկայից ստացել է «D» կամ «U» գնահատական, որի արժեքը պակաս է 25-ից, այդ առարկայից ստացել է «D» կամ «U» գնահատական, որի արժեքը ավել կամ հավասար է 25-ի և պակաս 40-ից, թույլատրվել է ամփոփիչ քննության կամ ստուգարքի լուծարքին, և լուծարքի արդյունքում գումարային ամփոփիչ գնահատականի արժեքը չի բարձրացել 40-ից:

10.6 Կիսամյակի արդյունքներով ուսանողը համալսարանից հեռացվում է, եթե նա չի հավաքել 30 կրեդիտ, այսինքն՝ մեկ և ավելի առարկայից կրեդիտ չի ստացել:

11. Դասընթացի վերահանձնումը և կրկնումը

11.1 Դրական գնահատված դասընթացի քննության/ստուգման կրկնում (վերահանձնում) չի թույլատրվում:

11.2 Գնահատման տեսանկյունից չեն առանձնացվում հարգելի և ոչ հարգելի պատճառներով բացակայության դեպքերը:

11.3 Քննությանը կամ ստուգմանը չներկայանալը համարվում է հարգելի միայն 2 աշխատանքային օրվա ընթացքում դեկանատում գրանցված՝ սահմանված կարգի բժշկական տեղեկանքի և դիմումի առկայության դեպքում:

11.4 Հարգելի պատճառով ընթացիկ ստուգմանը չներկայացած ուսանողն այն կարող է վերահանձնել մինչև հաջորդ ընթացիկ ստուգումն ընկած ժամանակահատվածում՝ նախապես այն համաձայնեցնելով դեկանատի/պարապոլ դասախոսի հետ:

11.5 Հարգելի պատճառով եզրափակիչ քննությանը չներկայացած ուսանողը դեկանատի թույլտվությամբ քննաշրջանի ընթացքում կարող է վերահանձնել այն:

11.6 Եզրափակիչ քննությունից «անբավարար» գնահատական ստացած կամ անհարգելի պատճառներով դրան չմասնակցած ուսանողը ակադեմիական պարտքերի մարման (լուծարքի) շրջանում կարող է վերահանձնել այն, եթե տվյալ դասընթացից նրա արդյունարար գնահատականը փոքր է 40-ից, սակայն բարձր է 25-ից:

11.7 Սահմանված ժամկետներում ընթացիկ ստուգումներն ու անհարգելի պատճառով չհանձնած կամ արդյունարար նվազագույն 1,7 միավորը չհավաքած ուսանողներն իրավունք ունեն դրանք լրացնելու և հանձնելու ակադեմիական պարտքերի մարման (լուծարքի) շրջանում:

11.8 Հաջողությամբ հանձնված դասընթացների կրեդիտները կուտակվում են ուսանողի ակադեմիական տեղեկագրում և ուժի մեջ մնում՝ անկախ կիսամյակում ցածր առաջադիմությամբ պայմանավորված ուսման ընդհատման հանգամանքից:

11.9 Կրեդիտների կուտակման գործառույթի շնորհիվ վերանում է տարբեր պատճառներով ուսումնառությունն ընդհատած և այն վերսկսող ուսանողի կողմից կիսամյակը ամբողջությամբ կրկնելու անհրաժեշտությունը:

12. Մագիստրոսական ծրագրի հետազոտական հատվածի կազմակերպման ընթացակարգ

12.1. Հետազոտական մոդուլների ժամանակացույցը

Յուրաքանչյուր կիսամյակի երկրորդ շաբաթվա ընթացքում ծրագրի ղեկավարը կազմում և մագիստրանտներին է ներկայացնում տվյալ կիսամյակի հետազոտական օրացույցը (ծրագրի հետազոտական հատվածով նախատեսվող կրթական մոդուլների կազմակերպման ժամանակացույցը): Այն, ըստ կիսամյակի բովանդակության, ներառում է գիտական սեմինարների և պրակտիկաների կատարման ժամանակացույցերը:

12.2. Ատեստավորման կարգը

Ծրագրի հետազոտական հատվածով նախատեսված կրթական մոդուլների հաշվետվության համար կիրառվում է ստուգված/չստուգված նշումով ատեստավորման եղանակ: Գիտական սեմինարների և պրակտիկաների, ինչպես նաև ինքնուրույն գիտահետազոտական աշխատանքների ատեստավորումը կատարում է ծրագրի ղեկավարը, մագիստրանտի գիտական ղեկավարը կամ համապատասխան որակավորման ունեցող այլ անձ: Ուսումնառության առաջին կիսամյակի ավարտին ծրագրի համապատասխան հետազոտական մոդուլից ատեստավորում չստացած մագիստրանտներին հնարավորություն է տրվում շարունակելու ուսումը երկրորդ կիսամյակում՝ այդ ընթացքում կատարելով չատեստավորված մոդուլով նախատեսվող աշխատանքը: Երկրորդ և երրորդ կիսամյակներում որևէ մոդուլով չատեստավորված մագիստրանտները հեռացվում են համալսարանից: Մագիստրանտը հեռացվում է համալսարանից՝ համաձայն ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ուսանողների հեռացման (ազատման) և վերականգնման կարգի:

13. Ծրագրի ամփոփիչ ատեստավորման կազմակերպումը

13.1. Ամփոփիչ ատեստավորման ընթացակարգը

Ծրագրի ամփոփիչ ատեստավորման կազմակերպման համար հատկացվում են ուսումնառության վերջին 4 շաբաթները, որոնց ընթացքում նախատեսվում է.

ա/ թեզի ներկայացում մագիստրոսական ծրագիրն իրականացնող ամբիոնի քննարկմանը: Թեզի հետ միասին ներկայացվում է գիտական ղեկավարի կարծիքը, որը ներառում է մագիստրանտի աշխատանքի հիմնավորված գնահատական,

բ/. մագիստրոսական ծրագիրն իրականացնող ամբիոնի կողմից ընդդիմախոսի՝ արտաքին գրախոսողի նշանակում,

գ/. մագիստրոսական թեզի նախնական քննարկում մագիստրոսական ծրագրի ղեկավարի, մագիստրանտի գիտական ղեկավարի, պաշտոնական ընդդիմախոսի կողմից՝ մագիստրանտի մասնակցությամբ:

դ/. էական դիտողությունների առկայության դեպքում մագիստրոսի աստիճան հայցողը պարտավոր է երկշաբաթյա ժամկետում վերամշակել թեզը և լրացուցիչ քննարկման ներկայացնել այն: Լրացուցիչ քննարկման արդյունքում դրական եզրակացության դեպքում թեզը մագիստրոսական ծրագիրն իրականացնող ամբիոնի կողմից երաշխավորում է պաշտպանության: Եզրակացության մեջ նշվում է թեզի հիմնավորված գնահատականը:

ե/. մագիստրոսական թեզի պաշտպանություն ամփոփիչ ատեստավորման հանձնաժողովի նիստում և մագիստրոսի աստիճանի շնորհում:

13.2. Մագիստրոսական թեզի գնահատման կարգը

Մագիստրոսական թեզի պաշտպանության գնահատումը կատարվում է 100 միավորանոց սանդղակով /գնահատականը գոյանում է գիտական ղեկավարի, պաշտոնական ընդդիմախոսի և պաշտպանության ընթացքում թեզի ներկայացման և դրա շուրջ արված հարցադրումներին տրված պատասխանների գնահատումների հիման վրա/:

13.3. Ծրագրի ավարտական պահանջները

Որակավորում ստանալու համար մագիստրանտը պետք է ծրագրի կատարման ընթացքում լրացնի 120 կրեդիտ ուսումնագիտական բեռնվածություն, որից 72 կրեդիտ՝ ուսումնական հատվածից /այդ թվում՝ 60 կրեդիտ պարտադիր դասընթացներից, իսկ 12 կրեդիտ՝ կամընտրական դասընթացներից/ և 48 կրեդիտ՝ հետազոտական հատվածից:

Մինչև ամփոփիչ ատեստավորումը (մագիստրոսական թեզի պաշտպանություն) ընկած ժամանակահատվածը մագիստրանտի ՄՈԳ-ը պետք է կազմի առնվազն 1,7: Հակառակ պարագայում, որակավորում ստանալու համար մագիստրանտը պետք է բարձրացնի իր առաջադիմության ցուցանիշը մինչև սահմանված նվազագույն արժեքը՝ կրկնելով անհրաժեշտ քանակությամբ դասընթացներ:

Մագիստրոսներին համապատասխան որակավորմամբ դիպլոմները (սովորական, գերազանցության) տրվում են՝ համաձայն ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում շրջանավարտների ամփոփիչ ատեստավորման անցկացման կարգի:

14. Կրեդիտների փոխանցումը

14.1 Այլ բուհերից ԳՊՀ մագիստրանտի կրթական ծրագրի կրեդիտները փոխանցելի են առանձին դասընթացների, դասընթացների խմբի կամ ուսումնառության որոշակի շրջանների տեսքով: Փոխանցումը կատարվում է ուսանողի հայտի հիման վրա՝ երկու բուհերի փոխադարձ համաձայնությամբ՝ ECTS կրեդիտների փոխանցման կանոնների պահպանմամբ:

14.2 Այլ ուսումնական ծրագրից ԳՊՀ մագիստրանտի ուսումնական ծրագիր կրեդիտներ կարող են փոխանցվել, եթե՝

ա) դրանց բովանդակությունները միանման են,

բ) կան բովանդակային ոչ էական տարբերություններ,

գ) առկա են բովանդակային տարբերություններ, սակայն վերջնական կրթական արդյունքները համարժեք են:

14.3 Այլ բուհում ԳՊՀ ուսանողի ուսումնառության որոշակի շրջանի (կիսամյակ, ուստարի) անցկացման դեպքում այդ ժամանակահատվածի ուսումնառության ծրագիրը դառնում է եռակողմ համաձայնագրի առարկա՝ ուսանողի, ԳՊՀ-ի և ընդունող/հյուրընկալող բուհի միջև:

14.4 Կրեդիտների փոխանցման և ուսանողների միջբուհական փոխանակման գործընթացների կազմակերպման համար Համալսարանն ունի ECTS-ի բուհական համակարգմամբ զբաղվող կառույց:

15. Ուսանողի իրավունքներն ու պարտականությունները

153.1 Ուսանողն իրավունք ունի՝

- ընտրելու տվյալ մասնագիտության (մասնագիտացման) ուսուցման համար ԳՊՀ-ի կողմից առաջադրվող կամընտրական դասընթացներ՝ ուսումնական ծրագրի պահանջներին համապատասխան,
- միջբուհական փոխանակման և/կամ ակադեմիական շարժունության ծրագրերի շրջանակներում ուսումնառության որոշակի շրջան (կիսամյակ, ուստարի) ուսումնառելու այլ բուհում (ներառյալ՝ օտարերկրյա),
- փոխադրվելու մեկ այլ բուհ (ներառյալ՝ օտարերկրյա)՝ համաձայն ՀՀ կառավարության սահմանած կարգի,
- ցանկացած կրթական աստիճանում ընդհատելու կամ շարունակելու ուսումնառությունը ԳՊՀ-ում, համաձայն գործող կարգի,
- հիմնավորված կերպով դիմելու և ստանալու իր ակադեմիական տեղեկագիրը՝ ավարտված ուսումնառության կամ ուսումնական ծրագրի չավարտված մասի համար,
- մագիստրոսի աստիճանը և համապատասխան որակավորումը հաստատող պաշտոնական փաստաթղթի (դիպլոմի) հետ միասին անվճար ստանալու համաեվրոպական նմուշի դիպլոմի հավելված (հայերեն և անգլերեն)՝ համաձայն ՀՀ կառավարության համապատասխան որոշման:

15.2 Ուսանողը պարտավոր է՝

- ծանոթանալ կրեդիտային համակարգով ուսուցման սույն կարգին և խստորեն հետևել դրա պահանջներին,
- կատարել ուսումնական դասընթացների և քննությունների համար սահմանված պահանջները,
- կանոնավոր հաճախել իր ուսումնառության ծրագրում ընդգրկված բոլոր դասընթացներին:

2025-2026 ուսումնական տարի

Աշնանային կիսամյակ

11 սեպտեմբերի 2024թ. – 15 դեկտեմբերի 2024թ.	
Ուսուցման սկիզբ	10 սեպտեմբեր
Ուսուցման ավարտ	14 դեկտեմբերի
Ստուգարքների հանձնում	24 դեկտեմբերի – 28 դեկտեմբերի
Քննաշրջան	7 հունվարի - 25 հունվարի
Ձմեռային արձակուրդներ	28 հունվարի – 8 փետրվարի

Գարնանային կիսամյակ

Աղյուսակ 7

11 փետրվարի 2025 թ. – 17 մայիսի 2025թ.	
Ուսուցման սկիզբ	11 փետրվարի
Ուսուցման ավարտ	17 մայիսի
Ստուգարքների հանձնում	27 մայիսի-31 մայիսի
Քննաշրջան	03 հունիսի – 21 հունիսի
Մագիստրոսական թեզի	06 մայիսի- 31 մայիսի

պաշտպանություն	
Ամառային արձակուրդներ	22 հունիսի – 31 օգոստոսի

ՄԱՍ II. ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

1. Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացներ

24/Մ17 Օտար լեզու՝ մասնագիտական հաղորդակցման ոլորտում (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (28 ժամ գործնական)

1-ին կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մոտ զարգացնել ընթերցանության, բանավոր հաղորդակցության, աուդիոընկալման և գրավոր հմտությունների (reading, speaking, listening, writing), ինչպես նաև քերականական գիտելիքների ամրապնդման համալիր ընդունակություններ՝ առօրյա կիրառության բառապաշարով հագեցած տեքստերի, աուդիոնյութերի ուսումնասիրության, քննարկումների, դերային խաղերի անցկացման և մասնագիտական ոլորտի վերաբերյալ էսսեների պատրաստման միջոցով:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Քննարկել տարբեր ոլորտներին առնչվող իրավիճակներ,
2. Թվարկել հիմնական քերականական կառույցները,
3. Ձեռք բերել թեմային առնչվող բառապաշար,
4. Կազմել նոր բառեր՝ ավելացնելով նախածանցներ և վերջածանցներ,
5. Սահմանել անգլերենի ժամանակաձևերը, դրանց կազմությունն ու կիրառումը,
6. Արտասանել հնչյուններն ու բառերը ճշգրտորեն:

Կկարողանա՝

1. Տարբերակել ընթերցված տեքստում առկա հիմնական և երկրորդական տեղեկատվությունը,
2. Կատարել վարժություններ՝ ընթերցված նյութի հիման վրա,
3. Կատարել միջին բարդության քերականական վարժություններ,
4. Կիրառել տարբեր ժամանակաձևեր նույն նախադասության մեջ՝ հետևելով ժամանակաձևերի համաձայնեցման կանոններին,
5. Կիրառել ձեռք բերված բառապաշարը՝ տարբեր թեմաների քննարկման ժամանակ,
6. Լսել և հասկանալ աուդիոնյութի հիմնական բովանդակությունը,
7. Գրավոր ներկայացնել տարբեր ոլորտներին առնչվող էսսեներ:

Կտիրապետի՝

1. Կիրառել ձեռք բերված տեսական գիտելիքները և գործնական հմտությունները ամենօրյա իրավիճակներում և մասնագիտական գործընթացում:
2. Օգտագործել տեղեկատվական տարատեսակ աղբյուրներ / ինտերնետ ռեսուրսներ, էլ. Գրադարաններ և այլն/ հետազոտական աշխատանքներում և ամենօրյա մասնագիտական գործունեության մեջ:

3. Ստեղծագործարար կիրառել և զարգացնել ձեռք բերված գիտելիքները և կարողությունները:

Բովանդակությունը.

Unit 1. Food: fuel or pleasure? **Unit 2.** If you really want to win, cheat. **Unit 3.** We are family. **Unit 4.** Practical English, writing, revise and check. **Unit 5.** Ka-Ching. **Unit 6.** Changing your life. **Unit 7.** Race to the sun. **Unit 8.** Practical English, writing, revise and check. **Unit 9.** Modern manners. **Unit 10.** Judging by appearances, **Unit 11.** If at first you don't succeed... **Unit 12.** Practical English, writing, revise and check. **Unit 13.** Back to school aged 35. **Unit 14.** In an ideal world... .

23/Մ2 Գիտահետազոտական աշխատանքի մեթոդաբանություն (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (28 ժամ, 20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսումնասիրել գիտահետազոտական աշխատանքների մեթոդաբանության հիմնական հասկացություններն ու առանձնահատկությունները, որոնց իմացությունը սովորողներին թույլ կտա լիարժեք ըմբռնել այդ գործընթացը, այսինքն՝ այն, թե ինչպես ձևակերպել ուսումնասիրության օբյեկտը և առարկան, նպատակները, հետազոտության հիմնախնդիրը (պրոբլեմը), ուսումնասիրություններ և գիտափորձեր կատարել, մասնագիտական գրականություն, պատմական, գիտական, նորմատիվ իրավական աղբյուրներ հավաքագրել, ուսումնասիրել և վերլուծել, հիմնախնդրի վերաբերյալ փաստեր հավաքել, վարկածներ առաջադրել ու հիմնավորել, ներկայացնել հիմնավորված եզրակացություններ և նորոյթ բովանդակող առաջարկություններ:

Գիտության տարբեր բնագավառներում հետազոտության մեթոդներն ունեն իրենց առանձնահատկությունները: Ուստի սովորողները համադրում են տարբեր գիտակարգերի առաջարկած մեթոդաբանական գիտելիքները, տարբերակում դրանց ընդհանրություններն ու տարբերությունները, ըմբռնում գիտական ճանաչողության գործընթացի յուրահատկությունները:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝ «Մեթոդաբանություն և մեթոդ», «գիտական հետազոտություն», «հետազոտության առարկա, օբյեկտ, նպատակ, հիմնախնդիր (պրոբլեմ), վարկած, նորոյթ» հասկացությունների բովանդակությունը, էությունը,

Կկարողանա՝ վերլուծել մագիստրոսական թեզի կոնկրետ թեմայի բովանդակությունը և նպատակը, ընտրել իր կատարած հետազոտության մեթոդները, հիմնավորել արդիականությունը, ձևակերպել հետազոտության առարկան ու օբյեկտը, նպատակը, խնդիրները, վարկածը, նորոյթը:

Կտիրապետի՝ հետազոտության թեմայի առանձնահատկություններից ելնելով՝ հետազոտության նպատակն ու դրանից բխող խնդիրները հիմնավորելու և հետազոտության համար անհրաժեշտ ու առավել նպատակահարմար մեթոդներ ընտրելու հմտություններին:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Հետազոտության մեթոդաբանության էությունը: **Թեմա 2.** Հետազոտության սկզբունքներն ու հիմնախնդիրը (պրոբլեմը): **Թեմա 3.** Հետազոտության վարկածի և հայեցակարգի մշակումը: **Թեմա 4.** Մագիստրոսական թեզի հասկացությունը և կառուցվածքը: **Թեմա 5.** Գիտական ճանաչման մեթոդները հետազոտության մեջ:

11/U22 Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները և արհեստական բանականությունը մասնագիտական հետազոտություններում (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (14 ժամ դասախոսություն, 14 ժամ գործնական)

1-ին կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին տրամադրել համապարփակ գիտելիքներ և գործնական կարողություններ մասնագիտական հետազոտություններում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (SS) և արհեստական բանականության (ԱԲ) կիրառման վերաբերյալ: Դասընթացի խնդիրներն են՝

1. Սովորեցնել SS և ամպային գործիքների կիրառումը տվյալների մշակման, վերլուծության, ավտոմատացման և պրեզենտացիաների ստեղծման համար:
2. Բարձրացնել ուսանողների գեներատիվ ԱԲ (GenAI) և prompt engineering-ի հմտությունները, թույլ տալով արդյունավետ հաղորդակցվել ԱԲ մոդելների հետ՝ նորարարական հետազոտական և գործնական լուծումների մշակման նպատակով:
3. Ապահովել հասկացողություն ԱԲ-ի էթիկայի և պատասխանատու կիրառման վերաբերյալ, ներառյալ տվյալների գաղտնիությունը, սոցիալական ազդեցությունը և իրավական խնդիրները:
4. Խթանել հետազոտական մտածողությունը և ստեղծարարությունը, ինտեգրելով SS և ԱԲ տեխնոլոգիաները հետազոտական նախագծերում, տվյալների վիզուալիզացիայում և մեդիա բովանդակության արտադրությունում:
5. Նպաստել ուսանողների կարողությանը ներկայացնել և պաշտպանել գիտական արդյունքներ տարբեր ձևաչափերով՝ գիտական զեկույց, վեբ կայք, ինֆոգրաֆիկա կամ պրեզենտացիա:

Դասընթացի ավարտին ուսանողը

Կիմանա՝

1. Նկարագրել տեղեկատվական և արհեստական բանականության տեխնոլոգիաների կառուցվածքն ու դերը գիտահետազոտական գործունեության մեջ:
2. Բացատրել գեներատիվ ԱԲ մոդելների հիմնական սկզբունքները, կիրառությունները և սահմանափակումները:
3. Բնութագրել ամպային և տվյալների վերլուծության տեխնոլոգիաների կիրառման մեթոդները հետազոտական գործընթացներում:
4. Ճանաչել ԱԲ հրահանգների մշակման (Prompt Engineering) մեխանիզմները և դրանց կառուցվածքային տարրերը:
5. Վերլուծել ԱԲ-ի ազդեցությունը տնտեսության, կրթության և գիտության վրա՝ հիմնվելով ժամանակակից զեկույցների և ուսումնասիրությունների վրա:
6. Բնութագրել ԱԲ-ի էթիկական հիմնախնդիրները, տվյալների գաղտնիության, վստահության և սոցիալական պատասխանատվության սկզբունքները:
7. Նկարագրել ԱԲ մարտահրավերները՝ կապված աշխատանքային շուկայի, մարդկային որոշումների և տեխնոլոգիական կախվածության հետ:

Կկարողանա՝

1. Կիրառել տեղեկատվական և արհեստական բանականության տեխնոլոգիաներ՝ հետազոտական գործընթացների կազմակերպման և տվյալների մշակման մեջ:
2. Օգտագործել գեներատիվ ԱԲ գործիքներ՝ տեքստերի, ամփոփագրերի, վերլուծական հաշվետվությունների և ներկայացումների ստեղծման համար:
3. Կազմել և ձևակերպել արդյունավետ prompt-ներ՝ կիրառելով RACE, TAG, TRACE, CARE և այլ շրջանակներ:
4. Գնահատել և բարելավել ԱԲ մոդելի պատասխանների որակը՝ օգտագործելով SALT և LARF մոտեցումները:

5. Իրականացնել խորքային հետազոտություններ (Deep Research)՝ կիրառելով ChatGPT, Claude, Gemini, Perplexity.ai և այլ գործիքներ:
6. Գեներացնել մեդիա բովանդակություն (պատահառ, վիդեո, ձայն, կայք)՝ առանց ծրագրավորման (no-code) ԱԲ գործիքներով:
7. Քննարկել և վերլուծել ԱԲ էթիկական խնդիրները՝ հիմնվելով իրական կիրառությունների և օրինակների վրա:
8. Կիրառել պատասխանատու և էթիկորեն ընդունելի մոտեցումներ՝ ԱԲ գործիքների ընտրության և արդյունքների մեկնաբանման ժամանակ:
9. Կազմակերպել տվյալների հավաքագրում, մշակում և վիզուալիզացիա՝ օգտագործելով ժամանակակից SS և ԱԲ գործիքներ:
10. Մշակել բիզնես գործընթացների ավտոմատացման նախագծեր՝ make.com, n8n և նման գործիքների միջոցով:

Կտիրապետի՝

1. Ինտեգրել ԱԲ և SS տեխնոլոգիաները գիտահետազոտական, կրթական և բիզնես միջավայրում՝ ստեղծելով նորարարական լուծումներ:
2. Վերլուծել և մեկնաբանել ԱԲ մոդելների ստեղծած արդյունքները՝ հիմնվելով տվյալների որակի և վավերականության չափանիշների վրա:
3. Գեներացնել և ներկայացնել հետազոտական արդյունքներ՝ վեբ-կայքերի, ինֆոգրաֆիկների և ներկայացումների ձևաչափով:
4. Համագործակցել և հաղորդակցվել թվային միջավայրում՝ կիրառելով ԱԲ գործիքներ թիմային հետազոտությունների և նախագծերի կառավարման մեջ:
5. Գնահատել և ընտրել առավել համապատասխան ԱԲ և SS գործիքները՝ տվյալ հետազոտության կամ կիրառության համար:
6. Գնահատել և ընտրել ամենահամապատասխան SS և ԱԲ գործիքները՝ հաշվի առնելով տվյալ խնդրի էթիկական և պրոֆեսիոնալ պահանջները:
7. Խթանել պատասխանատու, էթիկապես կայուն ԱԲ մշակույթ՝ հետազոտական և գործնական միջավայրերում:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ (SS): Տեղեկատվական տեխնոլոգիայի հասկացությունը: Տեղեկատվական տեխնոլոգիա և տեղեկատվական համակարգ: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բաղադրիչները: Տվյալների մշակման և վերլուծության SS: Կառավարման SS: Գրասենյակի ավտոմատացում: Որոշումների ընդունմանն աջակցող SS: SS-ները կազմակերպման կառավարման ոլորտում: **Թեմա 2.** Արհեստական բանականություն (ԱԲ): ԱԲ հիմնական հասկացությունները: Գեներատիվ ԱԲ կիրառությունների օրինակներ: ԱԲ զարգացումներ և տնտեսության վերափոխումը (AI Index Report): Գեներատիվ ԱԲ համակարգեր և կիրառություններ: **Թեմա 3.** Ամպային տեխնոլոգիաներ: Էլեկտրոնային տեքստային փաստաթղթերի մշակման ամպային գործիքներ: Էլեկտրոնային աղյուսակների մշակման ամպային գործիքներ: Պլանավորման ամպային գործիքներ (օրացույց, notion, meetings): **Թեմա 4.** ԱԲ հրահանգների մշակման (Prompt Engineering) հիմունքներ: Prompt-ների օրինակներ և գրադարաններ: Prompt-ի հատկությունները (Simple, Clear, Creative): GenAI ուսուցման ձևեր (Zero-shot, One/ Few-shot): GenAI սահմանափակումներ (տվյալներ, հալուցիանցիաներ, գերուսուցում- overfitting): Prompt-ի 5 տարրերը (instructions, persona, output format, context, examples): Output Control Techniques - SALT (Style, Audience, Length, Tone): Պատասխանների գնահատում - LARF: Հատուկ սիմվոլների կիրառում - Prompt Formatting: GPT frameworks կիրառություններ և օրինակներ: GPT frameworks (RACE, TAG, TRACE, CARE և այլն): Հրահանգների կիրառման օրինակներ (Administrative Support, Communications, Executives, Project Management և այլն): **Թեմա 5.** Հետազոտությունների իրականացում, փաստաթղթերի վերլուծություն և ամփոփում: Փաստաթղթերի, ամփոփագրերի ստեղծում, ինֆորմացիայի դուրսբերում, վերլուծություն,

հաշվետվությունների գեներացում, հարց ու պատասխան: Փաստաթղթերի հիման վրա պրեզենտացիայի գեներացում (chatPDF): Իտրքային հետազոտությունների իրականացում - Deep research (ChatGPT, Google Gemini, Claudeai, Perplexity.ai, <https://www.deepseek.com>): Հետազոտության արդյունքների ներկայացում (web կայք, ինֆոգրաֆիկներ և այլն): Project-ի ստեղծում (տվյալներ, ֆայլեր, առաջադրանքներ- Claude.AI, NotebookLM): **Թեմա 6.** Ցուցադրությունների պատրաստման ԱԲ տեխնոլոգիաներ: Շնորհանդեսների գեներացում և խմբագրում: Պաստառների, վիզուալ հաշվետվությունների ստեղծում: Առանց կոդի web կայքի գեներացում: **Թեմա 7.** Մեդիա բովանդակության մշակման ԱԲ տեխնոլոգիաներ: Պատկերների սինթեզում և խմբագրում: Ձայնի սինթեզում և խմբագրում: Ավատարի ստեղծում: Տեսաշարերի սինթեզում: **Թեմա 8.** Տվյալների մշակման և վերլուծության տեխնոլոգիաներ: Տվյալների հավաքագրում ԱԲ գործիքներով: Տվյալների մշակում: Տվյալների վերլուծություն և վիզուալիզացիա: Տվյալահեն որոշումների կայացում: **Թեմա 9.** Բիզնես պրոցեսների ավտոմատացում: Նախագծերի կառավարման գործիքներ: ԱԲ agent-ներ: Ավտոմատացում ԱԲ գործիքներով (make.com, ոճո): **Թեմա 10.** Արհեստական բանականության էթիկա և մարտահրավերներ: ԱԲ-ի պատասխանատու կիրառություն: Էթիկական սկզբունքներ (թափանցիկություն, արդարություն, հաշվետվողականություն): Տվյալների գաղտնիություն և պաշտպանություն: ԱԲ-ի սոցիալական և իրավական հետևանքներ: ԱԲ-ի ապագա զարգացումների էթիկական ուղղություններ:

2. Մասնագիտացված պատրաստման դասընթացներ

2.1 Պարտադիր դասընթացներ

23/Մ17 - Ներառական կրթության մանկավարժություն և հոգեբանություն – (4 կրեդիտ) Շաբաթական 2 ժամ (28 ժամ, 20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

3-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել մասնագիտական կրթության գործընթացում, ներառական կրթության ներդրման հետ կապված մանկավարժական, հոգեբանական հիմնախնդիրները, սկզբունքներն ու մեթոդները՝ սովորողներին զինելով ներառականության միջավայրում անհրաժեշտ մանկավարժական և հոգեբանական կարողություններով, հմտություններով, նպաստել ներառական կրթության կազմակերպման մշակույթի ձևավորմանը, մասնագիտական և անձնային որակների ու կոմպետենտությունների զարգացմանը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

- մեկնաբանել ներառական կրթության էությունը, զարգացման հեռանկարները, ԿԱՊԿՈՒԵ հոգեբանական առանձնահատկությունների նկարագրերը,
- հիմնավորել և վերլուծել ԿԱՊԿՈՒԵ հոգեբանական առանձնահատկությունների հիման վրա գործընթացների կազմակերպման ձևերն ու մոտեցումները
- ճանաչել մասնագիտական կոնսիլիումի անդամների միջև փոխհամագործակցության ու թիմային աշխատանքի կազմակերպման սկզբունքները:

Կկարողանա՝

- կազմակերպել ԿԱՊԿՈՒԵ հոգեբանական առանձնահատկություններին համապատասխան հաղորդակցման, ուսուցման, դաստիարարական ու զարգացման միջավայր,
- ձևավորել՝ (կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող) ԿԱՊԿՈՒ սովորողների հետ հոգեբանական աշխատանքների պլաններ: Վերլուծել և կազմակերպել դրանց իրականացման ուղիները:

Կրիրապետի՝

- ԿԱՊԿՈՒԵ հոգեբանական առանձնահատկություններին համապատասխան աշխատանքների կազմակերպման, նրանց ուսումնական գործընթացում լիարժեք ներառելու հոգեբանական միջոցների ու հնարների ընտրության հիմնավորման ու համապատասխան գործընթացների կազմակերպման հմտություններին:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Հոգեբանամանկավարժական հետազոտության կազմակերպումը՝ որպես ներառական կրթության ապահովման կարևոր գործընթաց: **Թեմա 2.** Հոգեբանական դիագնոստիկա: Հոգեդիագնոստիկ մեթոդների դասակարգում, վալիդություն, մաթեմատիկական վերլուծություն: **Թեմա 3.** ԿԱՊԿՈՒԵ երեխաների անձի եվ հոգեբանական վիճակի ուսումնասիրություն ուսուցման գործընթացում: **Թեմա 4.** Հոգեբանական պաշտպանական մեխանիզմներ: **Թեմա 5.** Սթրեսը որպես հոգեբանական երևույթ: **Թեմա 6.** Ֆրոստրացիան որպես հոգեբանական երևույթ: **Թեմա 7.** Լսողության, տեսողության, հուզականային, վարքային, հենաշարժողական համակարգի սահմանափակ հնարավորությունների անձանց սոցիալականացման առանձնահատկությունները: **Թեմա 8.** Զարգացման սահմանափակ կարողություններով երեխաների ընտանեկան դաստիարակության ժամանակակից պահանջները: **Թեմա 9.** Շտկողական աշխատանքների մեթոդները:

23/Մ4 - Կրթության համակարգի կառավարում (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (28 ժամ, 20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել ՀՀ կրթական հաստատությունների կառավարման հիմնահարցերին, գաղափար տալ հանրակրթական դպրոցի բարեփոխումների ներկա ռազմավարության մասին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝ հայ դպրոցի և ընդհանրապես կրթական համակարգի բարեփոխումների ներկա ռազմավարության էությունը, նոր կրթակարգերը, կրթական չափորոշիչները, կրթության, հանրակրթության մասին և այլ օրենքները:

Կկարողանա՝ կողմնորոշվել ազգային կրթության օրենսդրական դաշտում՝ նպաստելով դպրոցի բարեփոխումների ընթացիկ գործընթացին:

Կտիրապետի՝ նախադպրոցական, հանրակրթական, հատուկ, արտադպրոցական, բուհական և այլ կրթական հաստատությունների գործունեության բարեփոխումների ռազմավարությանը, որը անհրաժեշտ է ապագա մանկավարժին իր հետագա գործունեության ընթացքում:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Կրթությունն իբրև սոցիալական գործընթաց և սոցիալական ինստիտուտ: **Թեմա 2.**

Հայկական կրթության հակիրճ պատմությունը: **Թեմա 3.** ՀՀ կրթության համակարգը:

Թեմա 4. Կառավարման գործընթացի մեթոդաբանությունը: **Թեմա 5.** Կառավարման

ոճեր, ղեկավարման տեսական մոդելներ: **Թեմա 6.** ՀՀ կրթության համակարգի զարգացման ներկա ռազմավարությունը: **Թեմա 7.** Բարեփոխումները կրթության ոլորտում: **Թեմա 8.** Կրթության համակարգի կառավարում: **Թեմա 9.** Կրթության կառավարման նորմատիվային փաստաթղթերը: **Թեմա 10.** Չափորոշիչ-ծրագիր-դասագիրք կարգավորված եռյակի բաղադրատարրերի կապը:

23/Մ13 - Մանկավարժական արժեքանություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ձևավորել գիտելիքներ մանկավարժական արժեքանության տեսական մեթոդաբանական հիմունքների մասին, արժեքային աշխարհընկալում՝ հասկանալու համար կյանքի երևույթների բարոյագեղագիտական կողմը, արժեքային մոտեցման դիրքերից գնահատել կրթամշակութային արժեքները, մասնավորապես կրթությունը որպես համամարդկային արժեք, մեկնաբանել մանկավարժական արժեքանության տեղն ու դերը ընդհանուր արժեքանության մեջ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. մանկավարժական արժեքանության տեսական ասպեկտները
2. մանկավարժական արժեքանության մեթոդական հիմունքները
3. արժեքի գաղափարը և նրա զարգացումը արժեքանության մեջ
4. կրթական արժեքների աստիճանակարգը

Կկարողանա՝

1. մեկնաբանել մանկավարժական արժեքանության հիմնական հասկացությունները
2. վերլուծել արժեքային գիտակցության, արժեքային հարաբերության, արժեքային վարքագի իմաստները
3. որոշել ուսանողների արժեքային կողմնորոշման ուղղվածությունը՝ օգտագործելով դասընթացի մեթոդական զինանոցը
4. բնութագրել արժեքանական բաղադրիչի դերն ու տեղը ուսուցչի մասնագիտամանկավարժական և մեթոդաբանական մշակույթում
5. դրսևորել արժեքային հարաբերություն շրջապատող աշխարհի նկատմամբ

Կտիրապետի՝

1. մանկավարժական արժեքանության հիմունքներին
2. մանկավարժական արժեքանության հետազոտության մեթոդաբանական մոտեցումներին
3. արժեքային աշխարհընկալմանը
4. տեսական ուսումնասիրության արդյունքները հետագա մասնագիտական գործունեության մեջ կիրառելու և ստեղծագործական կարողությունների:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Մանկավարժական արժեքանության տեսամեթոդական հիմունքները: **Թեմա 2.** Արժեքային պատկերացումները և դրանց զարգացումը մանկավարժական մտքի պատմության մեջ: **Թեմա 3.** Արժեքի գաղափարը և նրա զարգացումը հայ մանկավարժական մտքի պատմության մեջ: **Թեմա 4.** Մանկավարժական արժեքանության հետազոտության մեթոդաբանական մոտեցումները: **Թեմա 5.** Մանկավարժական արժեքանության առաջացման և զարգացման գործոնները: **Թեմա 6.** Մանկավարժական արժեքանության էությունը և բովանդակությունը: **Թեմա 7.** Արժեքանական բաղադրիչի դերն ու գործառույթը ուսուցչի մասնագիտամանկավարժական գործունեության մեջ:

23/Մ14 - Մանկավարժական հաղորդակցություն – (4 կրեդիտ)
Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

Մագիստրոսական դասընթացի նպատակն է ուսանողներին զինել տեսական և կիրառական գիտելիքներով մանկավարժական հաղորդակցման վերաբերյալ՝ նպաստելով նրանց մասնագիտական հաղորդակցման, միջանձնային կապի, ազդեցիկ խոսքի մշակմանը և կրթական միջավայրում հաղորդակցական դժվարությունների հաղթահարմանը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Մանկավարժական հաղորդակցման տեսական հիմքեր,
2. կրթական հոգեբանության և սոցիոլոգիայի տեսություններ,
3. հաղորդակցման բարելավման ռազմավարություններ,
4. կոնֆլիկտների կառավարման մեթոդներ:

Կկարողանա՝

1. Մշակել հաղորդակցական ռազմավարություններ,
2. կիրառել ակտիվ լսելու մեթոդներ,
3. վերլուծել հաղորդակցական սխալներ,
4. ղեկավարել դասարանի հաղորդակցական միջավայրը:

Կտիրապտի՝

1. Էֆեկտիվ բանավոր և գրավոր հաղորդակցություն,
2. հանրային խոսքի զարգացում,
3. էմպատիկ հաղորդակցում,
4. հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառում,
5. կոնֆլիկտների կարգավորում:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Մանկավարժական հաղորդակցման էությունը և դերը կրթության մեջ: **Թեմա 2.** Հաղորդակցման հոգեբանական հիմքերը: **Թեմա 3.** Վերբալ և ոչ վերբալ հաղորդակցություն մանկավարժական միջավայրում: **Թեմա 4.** Կոնֆլիկտների կառավարում կրթական հաղորդակցության մեջ: **Թեմա 5.** Ակտիվ լսելու և հետադարձ կապի մեթոդներ: **Թեմա 6.** Հաղորդակցական խոչընդոտները կրթական գործընթացում: **Թեմա 7.** Հանրային խոսքի հմտություններ և ազդեցիկ հաղորդակցություն: **Թեմա 8.** Մեդիա հաղորդակցություն և թվային տեխնոլոգիաների կիրառումը մանկավարժության մեջ: **Թեմա 9.** Էթիկական սկզբունքները մանկավարժական հաղորդակցման մեջ: **Թեմա 10.** Մանկավարժական հաղորդակցման բարելավման ռազմավարություններ:

22/Մ10 - Հայոց լեզվի տեսություն 1 – (3 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

1. Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել հայոց լեզվի հնչյունական, բառային համակարգերի կառուցվածքային և գործառնության մակարդակների փոխկապակցվածությունը և տիպաբանական առանձնահատկությունները:

2. համակարգված ներկայացնել հայերենի ձևավորման, զարգացման ընթացքը, լեզվաորակների ընդհանուր բնութագիրը, տիպաբանական առանձնահատկությունները,
3. ներկայացնել հայերենի ուսումնասիրության հայեցակետերն ու մեթոդները, հայերենի ուսումնասիրության համառոտ պատմությունը,
4. ներկայացնել հայերենի կառուցվածքային մակարդակները, ուսումնասիրության բաժինները,
5. ներկայացնել հայերենի հնչյունաբանական, բառագիտական առանձնահատկությունները:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. հայերենի ձևավորման, զարգացման ընթացքը, լեզվաորակների ընդհանուր բնութագիրը, տիպաբանական առանձնահատկությունները,
2. հայերենի ուսումնասիրության հայեցակետերն ու մեթոդները, հայերենի ուսումնասիրության համառոտ պատմությունը,
3. հայերենի կառուցվածքային մակարդակները, ուսումնասիրության բաժինները,
4. հայերենի հնչյունաբանական, բառագիտական առանձնահատկությունները:

Կկարողանա՝

1. գնահատել հայերենի ձևավորման, զարգացման ընթացքը, լեզվաորակների ընդհանուր բնութագիրը, տիպաբանական առանձնահատկությունները,
2. ներկայացնել հայերենի ուսումնասիրության հայեցակետերն ու մեթոդները, հայերենի ուսումնասիրության համառոտ պատմությունը,
3. բնութագրել հայերենի կառուցվածքային մակարդակները, ուսումնասիրության բաժինները,
4. ներկայացնել հայերենի հնչյունաբանական, բառագիտական առանձնահատկությունները:

Կտիրապետի՝

1. հայոց լեզվի հնչյունական, բառային համակարգերի կառուցվածքային և գործառնության առանձնահատկությունները ներկայացնելու, տիպաբանական առանձնահատկությունները ցույց տալու հմտությունների:
2. արժևորել հայերենի ուսումնասիրության ուղղությամբ կատարված աշխատանքները,
3. հետևություններ անել՝ հաշվի առնելով հայերենի հնչյունաբանական, բառագիտական, ձևաբանական, շարահյուսական առանձնահատկությունները,
4. առաջարկել նոր լուծումներ լեզվական վիճելի հարցերի վերաբերյալ,
5. օգտագործել հայերենի վերաբերյալ եղած տեսական գրականությունը, համացանցը, աշխատել խմբում և խմբերի հետ:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Հայոց լեզվի ձևավորումն ու զարգացումը: **Թեմա 2.** Արևելահայերենի կազմավորումն ու զարգացումը: **Թեմա 3.** Արևելահայերենի տիպաբանական առանձնահատկությունները: **Թեմա 4.** Հայերենի ուսումնասիրության հայեցակետերը: Հայերենագիտության նվաճումները: **Թեմա 5.** Հայերենի կառուցվածքը, նրա ուսումնասիրության բաժինները: **Թեմա 6.** Հայերենի հնչյունական-հնչյունաբանական առանձնահատկությունները: **Թեմա 7.** Հայերենի ուղղագրության սկզբունքները: Ուղղագրական բարեփոխումներ: **Թեմա 8.** Հայերենի բառապաշարը, նրա շերտերը: Իմաստաբանական և իմաստափոխական երևույթներ: **Թեմա 9.** Հայերենի բառակազմական կաղապարներ, ածանցում, բառաբարդում:

22/Մ10/1 - Հայոց լեզվի տեսություն 2 – (3 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել հայոց լեզվի ձևաբանական և շարահյուսական համակարգերի կառուցվածքային և գործառութային մակարդակների փոխկապակցվածությունը և տիպաբանական առանձնահատկությունները:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. հայերենի քերականական կառուցվածքի առանձնահատկությունները, ձևաբանության և շարահյուսության կապը,
2. խոսքի մասերի դասակարգման սկզբունքները, խոսքի մասի իմաստաբանական, ձևական-ձևաբանական, կիրառական-շարահյուսական յուրահատկությունները,
3. բառակապակցությունները,
4. նախադասության հատկանիշները, տեսակները, կառուցման եղանակներն ու միջոցները:

Կկարողանա՝

1. տարբերակել խոսքի մասերը,
2. ներկայացնել բառակապակցությունների և նախադասությունների՝ հայերենին բնորոշ առանձնահատկությունները, նախադասության տեսակները, դրանց կառուցման եղանակներն ու միջոցները:

Կտիրապետի՝

ստացած գիտելիքները գործնականում ձևաբանական և շարահյուսական վերլուծությունների ժամանակ կիրառելու, հայոց լեզվի ձևաբանական և շարահյուսական համակարգերի կառուցվածքային և գործառութային առանձնահատկությունները ներկայացնելու, տիպաբանական առանձնահատկությունները ցույց տալու հմտությունների:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Հայերենի խոսքի մասերի համակարգը: **Թեմա 2.** Քերականական կարգեր: **Թեմա 3.** Հայերենի դերանունների համակարգը: **Թեմա 4.** Բայական քերականական կարգեր: **Թեմա 5.** Կապակցական և վերաբերական նշանակությամբ բառախմբեր: **Թեմա 6.** Նախադասությունների կառուցման միջոցներն ու եղանակները հայերենում: **Թեմա 7.** Նախադասությունների կառուցվածքային, հնչերանգային տեսակները հայերենում: **Թեմա 8.** Նախադասության անդամներ: **Թեմա 9.** Շարահյուսական իրողություններ: Տրոհում:

22/Մ7 - Հայ լեզվաբանության պատմություն 1 – (3 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգաբար

Դասընթացի նպատակը.

Ուսումնասիրել հայ լեզվաբանական մտքի զարգացման պատմությունը, ծանոթանալ լեզվաբանական դպրոցներին, լեզվաբանների աշխատություններին: Մասնավորապես ուսումնասիրել տարբեր հայերենագետների գիտական ժառանգությունը, ուսանողներին ծանոթացնել ականավոր հայագետների կոթողային աշխատություններին, բացահայտել նրանց մոտեցումները հայերենի ծագման վերաբերյալ, ամրապնդել ուսանողների գիտելիքները դրանց վերաբերյալ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Հայ լեզվաբանակա
2. ն մտքի զարգացման պատմությունը,
3. լեզվի զարգացման փուլերը,
4. հունաբան շրջանի առանձնահատկությունները,
5. լատինաբան և ինքնատիպ շրջանների ուղղվածությունները,
6. ծանոթանալ հայագիտական հիմնարար աշխատություններին,
7. արժևորել հայագիտական տարբեր աշխատություններ:

Կարողանա՝

1. Տարբերակել այդ աշխատություններից յուրաքանչյուրի ուղղվածությունը,
2. գնահատել արժևորել դրանք,
3. կողմնորոշվել դրանց ընդհանուր բնութագրման հարցերում,
4. ըստ անհրաժեշտության՝ օգտվել դրանցից,
5. հասկանալ դրանց դերն ու նշանակությունը:

Կտիրապետի՝

1. Հայ լեզվաբանության կոթողային աշխատություններից ըստ անհրաժեշտության օգտվելու կարողությանը,
2. տարբեր դպրոցների զարգացման օրինաչափությունները բացահայտելու կարողությանը,
3. հետազոտական աշխատանքներում գրականության ճիշտ ընտրության կարողությանը,
4. հայոց լեզվի պատմությանը հիմնավորապես տիրապետելուն:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Հայ լեզվաբանական մտքի զարգացման համառոտ ակնարկ: **Թեմա 2.** Հայ լեզվաբանության առաջին դպրոց: Հայերենը բաբելոնյան խառնակությունից առաջացած լեզու: **Թեմա 3.** Դիտողություններ բառերի և նրանց նշանակությունների մասին: **Թեմա 4.** Քերականությունը հների մոտ: Ստ. Սյունեցի, Գր. Մագիստրոս, Հովհ. Երզնկացի և ուրիշներ: **Թեմա 5.** Ստուգաբանությունը հների մոտ: **Թեմա 6.** Ավետիքյան, Սյուրմեյան, Ավգերյան (ՆՀԲ-ի հեղինակներ): **Թեմա 7.** Հայ լեզվաբանության երկրորդ դպրոց: Հայերենը նախամայր լեզու: Հ. Ինճիճյան, Մխ. Սեբաստացի, Մ. Չամչյան: **Թեմա 8.** Հայ լեզվաբանության երկրորդ դպրոց: Հայերենը նախամայր լեզու: Գ. Դպիր, Հ. Ավգերյան և ուրիշներ: **Թեմա 9.** Հայ լեզվաբանության երրորդ դպրոց: հայերենը արիական- իրանական լեզու: Աբովյան, Պետերման և ուրիշներ: **Թեմա 10.** Հայ լեզվաբանության երրորդ դպրոց: հայերենը արիական- իրանական լեզու: Վինդիժման, Գոշե, Բոպալ և ուրիշներ: **Թեմա 11.** Հայ լեզվաբանության երրորդ դպրոց: Հայերենը արիական- իրանական լեզու: Մյուլլեր և ուրիշներ: **Թեմա 12,** Հայ լեզվաբանության չորրորդ դպրոց: Հայերենը անկախ հնդեվրոպական լեզու: Հ. Հյուբշման: **Թեմա 13.** Հայ լեզվաբանության չորրորդ դպրոց: Վիեննական դպրոց. Հ. Գաթրճյան, Ա. Այտընյան, Մեյե, Պեդերսոն և ուրիշներ: **Թեմա 14.** Այլ ուղղություններ: «Տառական գրություն». Ս Թագվորյան, հայերենը թուրանյան լեզու. Հ. Հյունքարպեյենտյան, Մ. Գարագաշյան, Հայերենը պելասգյան լեզու. Յ. Կարստ:

22/Մ7/1 - Հայ լեզվաբանության պատմություն 2 – (3 կրեդիտ)
Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Ուսումնասիրել հայ լեզվաբանական մտքի զարգացման պատմությունը, ծանոթանալ լեզվաբանական դպրոցներին, լեզվաբանների աշխատություններին: Մասնավորապես ուսումնասիրել տարբեր հայերենագետների գիտական ժառանգությունը, ուսանողներին ծանոթացնել ականավոր հայագետների կոթողային աշխատություններին, բացահայտել նրանց մոտեցումները հայերենի ծագման վերաբերյալ, ամրապնդել ուսանողների գիտելիքները դրանց վերաբերյալ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Հայ լեզվաբանական մտքի զարգացման պատմությունը,
2. լեզվի զարգացման փուլերը,
3. հունաբան շրջանի առանձնահատկությունները,
4. լատինաբան և ինքնատիպ շրջանների ուղղվածությունները,
5. ծանոթանալ հայագիտական հիմնարար աշխատություններին,
6. արժևորել հայագիտական տարբեր աշխատություններ:

Կկարողանա՝

1. Տարբերակել այդ աշխատություններից յուրաքանչյուրի ուղղվածությունը,
2. գնահատել, արժևորել դրանք,
3. կողմնորոշվել դրանց ընդհանուր բնութագրման հարցերում,
4. ըստ անհրաժեշտության՝ օգտվել դրանցից,
5. հասկանալ դրանց դերն ու նշանակությունը:

Կտիրապետի՝

1. Հայ լեզվաբանության կոթողային աշխատություններից ըստ անհրաժեշտության օգտվելու կարողությամբ,
2. տարբեր դպրոցների զարգացման օրինաչափությունները բացահայտելու կարողությամբ,
3. հետազոտական աշխատանքներում գրականության ճիշտ ընտրության կարողությամբ,
4. հայոց լեզվի պատմությանը հիմնավորապես տիրապետելուն:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Հայ լեզվաբանությունը 20-րդ դարում: Ստ. Մալխասյանց, Ն. Մառ: **Թեմա 2.** Մանուկ Աբեղյանի լեզվաբանական հայացքները, աշխատությունները: **Թեմա 3.** Հրաչյա Աճառյան: Հր. Աճառյանի կյանքը և գործունեությունը: Աճառյանի բարբառագիտական աշխատությունները: Աճառյանը որպես հայերենի փորձառական հնչունաբանության հիմնադիր: **Թեմա 4.** Աճառյանի բառագիտական և բառարանագրական աշխատությունները: Հայոց լեզվի պատմությանը նվիրված ուսումնասիրություններ: Աճառյանը որպես պատմահամեմատական լեզվաբանության հիմնադիր: **Թեմա 5.** Գր. Ղափանցյան. լեզվաբանական հայացքներն ու աշխատությունները: **Թեմա 6.** Հովսեփ Կուսիկյան, լեզվաբանական հայացքներն ու աշխատությունները: **Թեմա 7.** Արարատ Ղարիբյան. լեզվաբանական հայացքներն ու աշխատությունները: **Թեմա 8.** Սերոբ Ղազարյան. լեզվաբանական հայացքներն ու աշխատությունները: **Թեմա 9.** Գևորգ Զահուկյան. լեզվաբանական հայացքներն ու աշխատությունները: **Թեմա 10.** Գուրգեն Սևակ. լեզվաբանական հայացքներն ու աշխատությունները: **Թեմա 11.** Աշոտ

Աբրահամյան. լեզվաբանական հայացքներն ու աշխատությունները: **Թեմա 12.** Էդ. Աղայան: Հովհ. Բարսեղյան: **Թեմա 13.** Հայ լեզվաբանական միտքը՝ սկսած 70-ականներից:

**22/Մ3 - Արևմտահայ գրական լեզվի պատմության հարցեր /18-21-րդ դդ/- (6 կրեդիտ)
Շաբաթական 4 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 18 ժամ սեմինար)**

3-րդ կիսամյակ, ստուգաբառ

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մեջ սեր արթնացնել հայ գրականության այս բարդ, լեզվական խրթինության հետևանքով սովորողի հոգուն անմատչելի մնացած շրջանի շուրջ, քննել արևմտահայ դասական գրողների ստեղծագործական աշխարհը, ուսումնասիրել արևմտահայ գրական լեզվի կայացման ուղին, բացահայտել լեզվաոճական այնպիսի երևույթներ, որոնք նշանակալից էին արևմտահայ գրական-գեղարվեստական լեզվի ձևավորման ընթացքում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Ի՞նչ է «քաղաքացիական հայերենը»: Ո՞ր դարերում է սկզբնավորվել արևմտահայ աշխարհաբար լեզուն,
2. մինչդուրյանական շրջանի արևմտահայ լեզվական իրողությունների մասին, որոնք նախապայման են հանդիսացել արևմտահայ բանաստեղծության լեզվի ձևավորման համար,
3. Ղ. Ալիշանի, Մ. Պեշիկթաշլյանի, Պ. Դուրյանի ստեղծագործությունների լեզվի ձևավորման պատմությունը, ինչպես նաև հետագա շրջանի գրական լեզվի գեղարվեստականացման ոճական առանձնահատկությունները,
4. Մ. Մեծարենցի, Դ. Վարուժանի, Ռ. Սևակի, Սիամանթոյի կողմից արևմտահայ բանաստեղծության լեզվի մեջ ձևավորված

Կկարողանա՝

1. հետազոտել 18-ից մինչև 20-րդ դարի սկիզբը զարգացող ու ձևավորվող արևմտահայ գրական լեզուն,
2. տարբերել արևմտահայերենի գեղարվեստականացման, ոճաորման առանձնահատկությունները
3. առանձնացնել գրաբար, աշխարհաբար, բարբառային բառերի կիրառության օրինակները արևմտահայ գրական լեզվում
4. գնահատել 20-րդ դարասկզբի արևմտահայ բանաստեղծության ոճական բազմազանությունը:

Կտիրապետի՝

1. արևմտահայ գրական լեզվի ձևավորման համար անհրաժեշտ նախապայմանները ներկայացնելու կարողություններին
2. Վարժ կերպով տարանջատել գրաբարաբանություններով աչքի ընկնող տեքստերը արևմտահայ աշխարհաբար տեքստերից:
3. Արևմտահայ պոեզիայի լեզվամտածողությանը առանձնահատկություններին:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Արևմտահայ գրական լեզվի ձևավորումը: Նախապատրաստական փուլ/ 17-18-րդ դարեր/: **Թեմա 2.** Քաղաքացիական հայերենի ձևավորումը: Մինչդասական շրջանը:

Թեմա 3. Ղ. Ալիշան: Գրաբարի հաղթահարման նախաշեմին: **Թեմա 4.** Մ. Պեշկյաթաշյան: Լեզվի նորարարությունները, «նե» ձևի կրառությունը: **Թեմա 5.** Դասական շրջանի սկզբնավորումը: **Թեմա 6.** Պետրոս Դուրյան: Չափածոյի լեզվաոճական առանձնահատկությունները:

22/Մ6 - Համեմատական գրականագիտություն (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 7 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

4-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ծանոթացնել մագիստրանտներին համեմատական գրականագիտության հիմնական սկզբունքներին, համեմատական գրականագիտության և գրականագիտական մյուս առարկաների հարաբերություններին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Համեմատական գրականագիտության հիմնական սկզբունքները
2. ունակ կլինի հասկանալու գրական կապերի տեղը համեմատական գրականագիտության համակարգում, համեմատական գրականագիտության պատմությունը եվրոպական, ռուսական և հայ համեմատական գրականագիտության ձեռքբերումները:

Կկարողանա՝

1. կկարողանա համադրել գրական դարաշրջանները և գրողների ստեղծագործությունները,
2. ներկայացնել անտիկ, միջնադարյան, վերածննդի և նոր ժամանակների եվրոպական գրականության իրողությունները համեմատական գրականագիտության տեսանկյունից:

Կտիրապետի՝

1. կտիրապետի համեմատական գրականագիտության կարևորագույն սկզբունքներին
2. ձեռք բերած գիտելիքները կկիրառի համեմատական գրականագիտության ոլորտում այս կամ այն աշխատանքը գրելիս:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Հասկացություն համեմատական գրականագիտության մասին: Համեմատական գրականագիտության կապը գրականագիտության մյուս բաժինների հետ: **Թեմա 2.** Համեմատական գրականագիտության պատմության ակնարկ: Համեմատական գրականագիտության դերը ժամանակակից գրականագիտության մեջ: **Թեմա 3.** Գրական կապերի համառոտ տեսությունը: Ծագումնաբանական, տիպաբանական, կոնտակտային կապերը: Հասկացություն համաշխարհային գրականության մասին: Համաշխարհային և ազգային գրականություններ հասկացությունը: Ազգային մշակույթ և միջազգային մշակույթ հասկացությունը: **Թեմա 4.** Գրական առնչությունները հելլենիզմի շրջանում, փիլիսոփայությունը, դիցաբանությունը, արվեստը: Հելլենիզմը իբրև արվեստի և մշակույթի առաջին օրինակ: **Թեմա 5.** Գրական առնչությունները միջնադարում: Քրիստոնեության վճռորոշ նշանակությունը եվրոպական և արևելասիական մշակույթների ձևավորման մեջ: Քրիստոնեական - աստվածաբանական գրականությունը: Օգոստինոս-Նարեկացի գիծը: Ժողովրդաբանական գրականությունը: «Նիբերլունգների երգը» և «Սասնա ծռեր» էպոսները: Ասպետական գրականությունը Արևմուտքում և Արևելքում: **Թեմա 6.** Գրական առնչությունները Վերածննդի շրջանում: **Թեմա 7.** Գրական առնչությունները նոր ժամանակներում: Կլասիցիզմ և Լուսավորություն: Ռոմանտիզմը իբրև գեղարվեստական համակարգ և նրա դրսևորումները Արևելք- Արևմուտք առնչություններում: Ռեալիզմի

դրսևորումները: **Թեմա 8.** Գրական առնչությունները 19-րդ դարում: **Թեմա 9.** Գրական առնչությունները 20-րդ դարում: **Թեմա 10.** Համեմատական գրականություն և թարգմանական գրականություն:

22/Մ8- Հայ նորավեպը /տեսություն և պատմություն/ (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 3 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

3-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է մագիստրանտներին սովորեցնել նովելի ժանրում տեղի ունեցած փոփոխությունները, որ կատարվել են ավելի քան մեկ դարի ընթացքում: Պատումի սեղմ, լակոնիկ շարադրանքի միջոցով հայ գրականության մեջ ստեղծվել են արժեքավոր երկեր:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Նովելի ժանրի առանձնահատկությունների, դրա կառուցվածքային յուրահատկությունների մասին:
2. Ժանրում տեղի ունեցած փոփոխությունների մասին, ինչը գրականության զարգացման յուրատեսակ հետագիծ է:
3. Ատրպետի ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը, նովելի ժանրում նրա ունեցած ներդրումը:
4. Նար-Դուր նովելի վարպետ և հոգեբանական ռեալիզմի վարպետ:
5. Վրթանես Փափազյանի առաջին երկերը. «Պատկերներ թուրքահայերի կյանքից» պատմվածքների և նովելների շարքը: Փափազյանի բերած նորությունները. ներքին կեղեքիչների՝ առևտրավաշխառուական և հոգևորական խավերի կերպարները:
6. Արփիար Արփիարյանը իբրև արձակագիր. նրա «Կյանքի պատկերներ» նովելների շարքը: Արփիարյանի դեմոկրատիզմը. բուրժուական բարքերի սուր քննադատությունը. սենտիմենտալ տարրերն այդ քննադատության մեջ: «Կարմիր ժամուց»:
7. «Գրիգոր Զոհրապը որպես խոշոր նովելիստ»: «Խղճմտանքի ծայներ»: «Կյանքն ինչպես որ է և «Լուռ ցավեր» խորագրով ժողովածուները. այդ խորագրերի իմաստը: Զոհրապի ռեալիզմի առանձնահատկությունները:
8. Երովսանի /«Քարիտեզմին», «Ձուկին փոխարեն», «Եվկինե», «Ձկնորսին սերը», «Պապուկը», «Վարձու տուն»/ և Ռուբեն Զարդարյանի նովելները /«Տան սերը» և «Փողոցը»/ նովելները:
9. Ավ. Իսահակյանի խոհական-փիլիսոփայական նորավեպերը /նովելները/ /«Լիթիայի Պո», «Սաադիի վերջին գարունը», «Թափառական Շիդհարը» և այլն/: Մարդու կյանքի կարճատևության և աշխարհի գեղեցկության ու հավերժության մոտիվը: Նորավեպերի գեղարվեստական առանձնահատկությունները:
10. Առանձարի ստեղծագործության առանձնահատկությունները: «Վշտի ծիծաղը», «Մորուքի սանտրը»:

Կկարողանա՝

1. Կատարել նովելի ժանրով գրված երկերի վերլուծություն:
2. Ներկայացնել Ատրպետի ստեղծագործությունը, վերլուծել նովելները:
3. Կատարել Վրթ. Փափազյանի նովելների վերլուծություն:
4. Ներկայացնել Արփիարյանի «Կյանքի պատկերներ» նովելների շարքը: Արփիարյանի ռեալիզմը. ակնարկայնության և բարքագրության չհաղթահարված երևույթները: «Կարմիր ժամուց»:

5. Ջոհրապը որպես խոշոր նովելիստ: Կյանքը և հասարակական գործունեությունը: Ջոհրապի նովելները: «Իսղճմտանքի ձայներ», «Կյանքն ինչպես որ է» և «Լուռ ցավեր» խորագրով ժողովածուները. այդ խորագրերի իմաստը: Ջոհրապի ռեալիզմի առանձնահատկությունները:
6. Գյուղի քայքայման և գյուղացու ծանր վիճակի պատկերը. «Գիքորը» պատմվածքը և նրա գեղարվեստական մեծ արժանիքները:
7. Ներկայացնել Երուխանի /«Քարիտեզմին», «Ձուկին փոխարեն», «Եվկինե», «Ձկնորսին սերը», «Պապուկը», «Վարձու տուն»/ Ռուբեն Զարդարյանի /«Տան սերը» , «Փողոցը» / նովելները:
8. Կատարել Իսահակյանի խոհական-փիլիսոփայական նորավեպերի /նովելները/ վերլուծություն: /«Լիթիայի Պո», «Սաադիի վերջին գարունը», «Թափառական Շիդհարը» և այլն/:
9. Ներկայացնել Առանձարի ստեղծագործության առանձնահատկությունները:

Կտիրապետի՝

1. Գրական երկի վերլուծության նրբություններին, եզրահանգումներ կանի ուսումնասիրված նյութի կապակցությամբ:
2. Կտարբերակի գրականության բովանդակությունը ձևից և որոշակի ստեղծագործությունների օրինակով ցույց կտա այս կամ այն գրական երկի յուրահատկությունները:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Նովելի ժանրի զարգացումը: Ընդհանուր հասկացություն «նովելի» ժանրի վերաբերյալ: Ժանրի դասական օրինակները: Բոկասչոյի /14/ նովելները: Մոպասանը, Չեխովը, Օ. Հենրին, Գր. Ջոհրապը, Ստ. Ջորյանը նովելի մեծագույն վարպետներ: Նովելի զարգացման ընթացքը հայ գրականության մեջ: **Թեմա 2.** Ալեքսանդր Շիրվանզադե: **Թեմա 3.** Նար-Դոս: **Թեմա 4.** Վրթանես Փափազյան: **Թեմա 5.** Արփիար Արփիարյան: **Թեմա 6.** Գրիգոր Ջոհրապ: **Թեմա 7.** Երվանդ Օտյան: **Թեմա 8.** Երուխան: **Թեմա 9.** Ռուբեն Զարդարյան: **Թեմա 10.** Ավետիք Իսահակյան: **Թեմա 11.** Առանձար:

22/Մ4 - Գրական ուղղությունները 17-21-րդ դդ. արտասահմանյան գրականության մեջ 1- (3 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգաթղթ

Դասընթացի նպատակը.

Ուսումնասիրել 17-18-րդ դդ. արտասահմանյան և հայ գրականության մեջ գրական ուղղությունների և գրականագիտական մտքի զարգացման պատմությունը, ծանոթանալ գրական ուղղությունների սոցիալական և փիլիսոփայական հիմքերին, գրականության ընթացքի վրա դրանց թողած ազդեցություններին, ինչպես նաև դրանց տիպաբանությանը՝ կապված ազգային ինքնատիպության հետ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. 17-20-րդ դդ. Եվրոպայում և Հայաստանում գրականագիտական մտքի զարգացման պատմությունը,
2. Անտիկ, Միջնադարի և Վերածննդի գրական իրողությունների առանձնահատկությունների իմացություն,
3. 17-րդ դարի գրական ուղղությունների պատմության և գեղագիտության իմացություն,

4. 18-րդ դարի գրական ուղղությունների պատմության և գեղագիտության իմացություն,
5. ծանոթանալ 19-րդ դ. գրական հիմնական ուղղություններին,
6. 20-րդ դ. գրական ուղղությունների գեղագիտության և փիլիսոփայության բավարար իմացություն:

Կարողանա՝

1. Տարբերակել այդ աշխատություններից յուրաքանչյուրի ուղղվածությունը,
2. գնահատել, արժևորել դրանք,
3. կողմնորոշվել դրանց ընդհանուր բնութագրման հարցերում,
4. ըստ անհրաժեշտության՝ օգտվել դրանցից,
5. հասկանալ դրանց դերն ու նշանակությունը:

Կտիրապետի՝

1. Եվրոպացի և հայ գրականագիտական կարևոր աշխատություններից ըստ անհրաժեշտության օգտվելու կարողությանը,
2. տարբեր դպրոցների զարգացման օրինաչափությունները բացահայտելու կարողությանը,
3. հետազոտական աշխատանքներում գրականության ճիշտ ընտրության կարողությանը,
4. արտասահմանյան և հայ գրականության պատմությանը հիմնավորապես տիրապետելուն:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Գրական ուղղությունների պատմության համառոտ ակնարկ: **Թեմա 2.** Հասկացություն մինչև 17-րդ դարը գրական իրողությունների արժևորման միտումների մասին: Գաղափարախոսական մետեցումներն իբրև գրական երկերի գնահատման հիմք: **Թեմա 3.** Գրական ուղղությունները 17-րդ դարում; Կլասիցիզմ: Դրա սոցիալական և փիլիսոփայական հիմքերը: **Թեմա 4.** Կլասիցիզմի գեղագիտությունը, ժանրային համակարգը, ողբերգության տեսությունը; Պ. Կոռնելի, Ժ. Ռասինի և Մոլիերի կլասիցիստական գործունեությունը: **Թեմա 5.** Ն. Բուալոյի Քերթողական արվեստ պոեմի հիմնական հարցադրումները: **Թեմա 6.** Բարոկկոյի գրականությունը և գեղագիտությունը: Է. Թեգաուրոյի և մյուս տեսաբանների հիմնական գաղափարները: Կլասիցիզմ- բարոկկո հակադրությունը: **Թեմա 7.** Գրական ուղղությունները 18-րդ դարում. Լուսավորական ռեալիզմի գրականությունը և նրա տարատեսակները: **Թեմա 8.** Լուսավորական ռեալիզմի բանականապաշտ թևը: Դանիել Դեֆոյի և Ջոնաթան Սվիֆթի լուսավորական գործունեությունը: **Թեմա 9.** Լուսավորական ռեալիզմի հոգեբանական թևը: Բանականության փիլիսոփայության աստիճանական քայքայումը: Լորենց Ստեռնի գրական նորարությունը: **Թեմա 10.** Ժ.ժ. Ռուսոյի, Վ. Գյոթեի հոգեբանական կամ սենտիմենտալ երկերը: Գյոթեի Երիտասարդ վերթերի տառապանքները վեպի հիմնահարցերը: **Թեմա 11.** Լուսավորական կլասիցիզմի դրսևորումները Վոլտերի ստեղծագործություններում: **Թեմա 12.** Նախառոմանտիզմի գրականությունը և գեղագիտությունը: Ժողովրդական բանահյուսության դերի ուժեղացումը: **Թեմա 13.** Նախառոմանտիզմը Անգլիայում (Թոմաս Պերսի), Ֆրանսիայում (Ռուսո) և Գերմանիայում (Հերդեր, Համան): Շեքսպիրն իբրև նախառոմանտիկական շարժման ոգեշնչող հեղինակություն: Գոթական վեպը Անգլիայում և Ֆրանսիայում: Ուոլպոլ, Կազուտ: **Թեմա 14.** Ռոկոկո. 18-րդ դարի վերջին գրական ուղղությունը, գեղագիտությունը և փիլիսոփայությունը; Ֆրանսուա Պոնվոյի Մանոն Լեսկո վեպը: Ռոկոկոն ճարտարապետության և գեղանկարչության մեջ:

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Ուսումնասիրել 17-18-րդ դդ. արտասահմանյան և հայ գրականության մեջ գրական ուղղությունների և գրականագիտական մտքի զարգացման պատմությունը, ծանոթանալ գրական ուղղությունների սոցիալական և փիլիսոփայական հիմքերին, գրականության ընթացքի վրա դրանց թողած ազդեցություններին, ինչպես նաև դրանց տիպաբանությանը՝ կապված ազգային ինքնատիպության հետ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

7. 17-20-րդ դդ. Եվրոպայում և Հայաստանում գրականագիտական մտքի զարգացման պատմությունը,
8. Անտիկ, Միջնադարի և Վերածննդի գրական իրողությունների առանձնահատկությունների իմացություն,
9. 17-րդ դարի գրական ուղղությունների պատմության և գեղագիտության իմացություն,
10. 18-րդ դարի գրական ուղղությունների պատմության և գեղագիտության իմացություն,
11. ծանոթանալ 19-րդ դ. գրական հիմնական ուղղություններին,
12. 20-րդ դ. գրական ուղղությունների գեղագիտության և փիլիսոփայության բավարար իմացություն:

Կկարողանա՝

6. Տարբերակել այդ աշխատություններից յուրաքանչյուրի ուղղվածությունը,
7. գնահատել, արժևորել դրանք,
8. կողմնորոշվել դրանց ընդհանուր բնութագրման հարցերում,
9. ըստ անհրաժեշտության՝ օգտվել դրանցից,
10. հասկանալ դրանց դերն ու նշանակությունը:

Կտիրապետի՝

5. Եվրոպացի և հայ գրականագիտական կարևոր աշխատություններից ըստ անհրաժեշտության օգտվելու կարողությանը,
6. տարբեր դպրոցների զարգացման օրինաչափությունները բացահայտելու կարողությանը,
7. հետազոտական աշխատանքներում գրականության ճիշտ ընտրության կարողությանը,
8. արտասահմանյան և հայ գրականության պատմությանը հիմնավորապես տիրապետելուն:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Գրական ուղղությունները 19-դարում: Ռոմանտիզմ, նրա սոցիալական և փիլիսոփայական հիմքերը: Ռոմանտիզմի դրսևորումները հայ գրականության մեջ: **Թեմա 2.** Դասական ռեալիզմի գրականությունը և գեղագիտությունը, ժանրերի համակարգությունները: Դասական ռեալիզմի դրսևորումները հայ գրականության մեջ: **Թեմա 3.** Նատուրալիզմի գեղագիտությունը և գրականությունը, նատուրալիզմի սոցիալական և փիլիսոփայական հիմքերը: **Թեմա 4.** Սիմվոլիզմի գրականությունը և գեղագիտությունը, դրա սոցիալական և փիլիսոփայական հիմքերը: Պոեզիայի տեսությունը: Սիմվոլիզմը հայ գրականության մեջ: **Թեմա 5.** Գրական ուղղությունները 20-րդ դարում: Մոդեռնիզմ – ռեալիզմ հակադրությունը: Մոդեռնիզմի սոցիալական և փիլիսոփայական հիմքերը: **Թեմա 6.** Մոդեռնիզմի ավանգարդ թևը՝ ֆուտուրիզմ, դադաիզմ և սյուրռեալիզմ, դրանց հոչակագրերը, ընդհանրությունները և զանազանությունները: **Թեմա 7.** Մոդեռնիզմի առավել հանդուրժող թևը՝ էքսպրեսիոնիզմ, էքզիստենցիալիզմ և գիտակցության հոսքի

գրականություն, դրանց հարաբերությունը ռեալիզմի գրականության հետ: **Թեմա 8.** Էքսպրեսիոնիզմի գրականության գեղագիտությունը և սոցիալական հիմքերը: Կապը մարդու կացության հետ: Ժանրերի համակարգը: **Թեմա 9.** Էքզիստենցիալիզմի, փիլիսոփայական և գրական նախորդները: Գեղագիտությունը և գրականությունը: Կապը համաշխարհային պատերազմների հետ: Տարատեսակները: **Թեմա 10.** Գիտակցության հոսքի գրականությունը, դրա փիլիսոփայական և հոգեբանական հիմքերը, Ու. Ջեյմսի, Ա.Բերգսոնի գիտական ներդրումը: Դրսևորումները Անգլիայում և Ֆրանսիայում: **Թեմա 11.** Մոդեռնիզմի գրականության դրսևորումները հայ գրականության մեջ: Հենրիկ Էդոյան, Արտեմ Հարությունյան: **Թեմա 12.** Մոզական ռեալիզմի գրականությունը և գեղագիտությունը, դրսևորումները եվրոպական և լատինամերիկյան գրականություններում: **Թեմա 13.** Պոստմոդեռնիզմի գրականությունը և գեղագիտությունը, դրա փիլիսոփայական հիմքերը: Դեստրուկցիայի և տեքստի տեսությունները:

22/Մ9 - Հայ պատմավեպի տեսության և պատմության հարցեր (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (30 ժամ դասախոսություն, 16 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է՝ ուսանողներին հասանելի դարձնել վեպի ժանրի վերաբերյալ գոյություն ունեցող տեսական գիտելիքներին, ինչպես նաև այն փոփոխություններին, որ ժամանակի ընթացքում տեղի են ունեցել վեպի ժանրի պատմության զարգացման ընթացքում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

Վեպի՝ որպես ժանրի, առանձնահատկությունները, առաջացման պատմամշակութային նախադրյալները: Համաշխարհային տեսաբանները վեպի մասին:

Հայ վեպի ձևավորման նախապատմությունը, հայ վեպի սկզբնավորումը /19-րդ դ. 40-ական թթ./, Մեսրոպ Թաղիադյան:

Խ. Աբովյանի վիպագրությունը, գրականության մեջ բերած նորությունները:

Հայ պատմավեպը 19-րդ դարի 70-80-ական թվականներին /Պ.Պռոշյան/

Րաֆֆին տեսաբան և պատմավիպասան: Ծերենցը պատմավիպասան:

Մուրացանի ներդրումը ժանրի զարգացման պատմության մեջ:

Նորագույն շրջանի հայ վեպը: Ե.Չարենցի «Երկիր Նաիրի» վեպը:

Դեմիրճյանի պատմավիպասանությունը:

Ստ. Զորյանի, Գ.Մահարու, Ս. Խանզադյանի պատմական թեմայով գրված երկերը:

Վարդան Գրիգորյանի պատմավիպասանությունը:

Լևոն Խեչոյանի վեպերը հետանկախական գրականության մեջ:

Կկարողանա՝

Կատարել վեպի ժանրում տեղի ունեցած փոփոխությունների վերաբերյալ վերլուծություն:

Ներկայացնել Հայ վեպի ձևավորման նախապատմությունը, հայ վեպի սկզբնավորումը /19-րդ դ. 40-ական թթ./, Մեսրոպ Թաղիադյան:

Կատարել Խ. Աբովյանի վիպագրության վերլուծություն /«Վերք հայաստանի», «Պատմություն Տիգրանի»/:

Կատարել 19-րդ դարի 70-80-ական թվականների հայ պատմավեպի վերլուծություն /Պ.Պռոշյան/:

Ներկայացնել Դ. Դեմիրճյանի պատմագիտական փորձի առանձնահատկությունները:

Կատարել Ստ. Զորյանի գեղարվեստական երկերի վերլուծություն:

Ներկայացնել Գուրգեն Մահարու «Այրվող այգեստաններ» վեպի գաղափարագեղագիտական վերլուծություն:

Կատարել Վարդան Գրիգորյանի պատմավեպերի վերլուծություն:

Ներկայացնել հետանկախական շրջանում ստեղծված նշանավոր երկերի վերլուծություն:

Կտիրապետի՝

Գրական երկերի վերլուծության նրբություններին, եզրահանգումներ անել ուսումնասիրված նյութի կապակցությամբ:

Տարբերակել գրականության բովանդակությունը ձևից և որոշակի ստեղծագործությունների օրինակով ցույց տալ այս կամ այն գրական երկի առանձնահատկությունները, տարբերակել վեպի ժանրում նկատելի տեղաշարժերը, օրինակներով հիմնավորել ասելիքը:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Վեպի՝ որպես ժանրի, առանձնահատկությունները, առաջացման պատմամշակութային նախադրյալները: Համաշխարհային տեսաբանները վեպի մասին:

Թեմա 2. Հայ վեպի ձևավորման նախապատմությունը, հայ վեպի սկզբնավորումը /19-րդ դ. 40-ական թթ./, Մեսրոպ Թաղիադյան: **Թեմա 3.** Խ. Աբովյանի վիպագրությունը, գրականության մեջ բերած նորությունները:

Թեմա 4. Հայ պատմավեպը 19-րդ դարի 70-80-ական թվականներին /Պ.Պոռոշյան/ **Թեմա 5.** Րաֆֆին տեսաբան և պատմավիպասան: Ծերենցը պատմավիպասան:

Թեմա 6. Մուրացանի ներդրումը ժանրի զարգացման պատմության մեջ: **Թեմա 7.** Նորագույն շրջանի հայ վեպը: Ե.Չարենցի «Երկիր Նաիրի» վեպը: **Թեմա 8.** Դեմիրճյանի պատմավիպասանությունը: **Թեմա 9.** Ստ. Զորյանի, Գ.Մահարու, Ա. Խանզադյանի պատմական թեմայով գրված երկերը: **Թեմա 10.** Վարդան Գրիգորյանի պատմավիպասանությունը: **Թեմա 11.** Լ. Խեչոյանի վեպերը:

2. 2 Տիտղոսային ծրագրի կամընտրական դասընթացներ

22/Մ1 – Անկախության շրջանի հայ գրականությունը (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (30 ժամ դասախոսություն, 16 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

Անկախության շրջանի հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը, թեմատիկ ընդգրկումները, ձևավորման առանձնահատկությունները և պարբերացումը:

Կհասկանա գրականությունը կապը ժամանակաշրջանի գաղափարախոսության հետ:

Կձանոթանա անկախության շրջանի պոեզիային և արձակին, կուսումնասիրի Զ. Խալափյանի, Պ. Զեյթունցյանի, Լ. Խեչոյանի, Ա. Այվազյանի, Գ. Խանջյանի, Հ. Գրիգորյանի, Հ. Սարուխանի, Վ. Գրիգորյանի, Զահրատ, Էդ. Միլիտոնյանի, Հ. Էդոյանի, Թ Տոնոյանի ստեղծագործությունների ժանրային առանձնահատկություններն ու գաղափարախոսությունը:

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

բնութագրել անկախության շրջանի հայ գրականությունը ըստ ձևավորման առանձնահատկությունների, թեմատիկ ընդգրկումների և պարբերացման:

ցույց տալ գրականությունը կապը ժամանակաշրջանի գաղափարախոսության հետ:

ներկայացնել անկախության շրջանի պոեզիայի և արձակի ակնառու ներկայացուցիչներին, նրանց ստեղծագործությունների ժանրային առանձնահատկություններն ու գաղափարախոսությունը:

Կկարողանա՝

1. բնութագրել անկախության շրջանի հայ գրականությունը ըստ ձևավորման առանձնահատկությունների, թեմատիկ ընդգրկումների և պարբերացման:
2. ցույց տալ գրականությունը կապը ժամանակաշրջանի գաղափարախոսության հետ:
3. ներկայացնել անկախության շրջանի պոեզիայի և արձակի ակնառու ներկայացուցիչներին, նրանց ստեղծագործությունների ժանրային առանձնահատկություններն ու գաղափարախոսությունը:

Կտիրապետի՝

1. անկախության շրջանի հայ գրականությունը ըստ ձևավորման առանձնահատկությունների, թեմատիկ ընդգրկումների և պարբերացման բնութագրելու,
2. գրականությունը կապը ժամանակաշրջանի գաղափարախոսության հետ ցույց տալու,
3. անկախության շրջանի պոեզիայի և արձակի ակնառու ներկայացուցիչներին, նրանց ստեղծագործությունների ժանրային առանձնահատկություններն ու գաղափարախոսությունը ներկայացնելու, գրական երկի վերլուծություն, ուսումնասիրած նյութի կապակցությամբ եզրահանգումներ կատարելու հմտությունների:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Անկախության շրջանի հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը: **Թեմա 2.** Արցախի ազատագրական պատերազմը գրականության մեջ/ Լ. Խեչոյանի, Հ. Վարդույանի երկերը/: **Թեմա 3.** 2. Խալափյանի ստեղծագործությունն անկախության շրջանում: «Արա Գեղեցիկ և Շամիրամ» վեպը: «Վասիլ Մեծ, հայ կայսր Բյուզանդիայի կամ կճուճների թագավոր» վեպը: **Թեմա 4.** Զեյթունցյանի ստեղծագործությունն անկախության շրջանում: Պ. Զեյթունցյանի «Վերջին արևագալը» վեպը: **Թեմա 5.** Լ. Խեչոյանի ստեղծագործությունը: Լ. Խեչոյանի պատմվածքները: Պատերազմը Խեչոյանի ստեղծագործության մեջ: «Արշակ արքա, Դրաստամատ ներքինի» վեպը: «Միերի դռան գիրքը» վեպը: **Թեմա 6.** Ադասի Այվազյանի ստեղծագործությունն անկախության շրջանում: Հայր Այվազյանի ստեղծագործության մեջ: Ա. Այվազյանի դրամատուրգիան: **Թեմա 7.** Գ. Խանջյանի դրամատուրգիան և արձակը: «Թատրոն 301», «Սատանի տարի» ժողովածուները, «Հիվանդանոց», «Նստիր Ա գնացքը» երկերը/: **Թեմա 8.** Հովհաննես Գրիգորյանի պոեզիան. Հրաչյա Սարուխանի պոեզիան: **Թեմա 9.** Վահագն Գրիգորյանի «Ժամանակի գետը» վեպը: Արտագաղթը Վահագն Գրիգորյանի երկերում /, «Ոստանի վերջին ճամփորդությունը», «Ազատ հայր» վեպը/: **Թեմա 10.** Զահրատի «Դղումի համ» ժողովածուն: **Թեմա 11.** Էդ. Միլիտոնյանի, Հ. Էդոյանի, Թ. Տոնյանի պոեզիան:

22/Մ11 – Արևելահայերենի և արևմտահայերենի համադրական քերականություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (30 ժամ դասախոսություն, 16 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, քննություն

Դասընթացի նպատակը.

1. ներկայացնել նոր գրական հայերենի երկփեղկման պատմական և լեզվական նախադրյալները,
2. ցույց տալ նոր գրական հայերենի երկու տարբերակների հնչյունական համակարգերի, բառապաշարի և քերականական կառուցվածքների տիպաբանական ընդհանրություններն ու տարբերությունները՝ իբրև ինքնուրույն զարգացման արդյունք:
3. ներկայացնել գրական երկու լեզուների միասնականացման փորձերը և բառապաշարային ու քերականական հնարավորությունները:

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. գրական երկու տարբերակների առաջացման, ձևավորման պատմական և լեզվական պատճառները,
2. առանձնացման հիմունքները՝ կապված նրանց բարբառային հիմքերի հետ:
3. հնչյունական, բառապաշարային և քերականական օրինաչափությունները՝ իրենց ընդհանրություններով և տարբերություններով:

Կկարողանա՝

1. բացատրել նոր գրական հայերենի երկփեղկման, տարբերակների ձևավորման ընթացքը,
2. ներկայացնել երկու տարբերակների լեզվական ընդհանրությունները և տարբերությունները:
3. ցանկացած տեքստը բնութագրել ըստ արևելահայ կամ արևմտահայ լեզվական հատկանիշների /հնչյունական, հոլովման և այլ/:

Կտիրապետի՝

1. ըստ արևելահայ կամ արևմտահայ լեզվական-քերականական հատկանիշների տեքստի բնութագրմանը,
2. արևելահայ և արևմտահայ գրողների ստեղծագործությունների վրա լեզվական-համեմատական աշխատանքներ կատարելուն:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1.

Թեմա1. Նոր գրական հայերենի երկփեղկումը: Արևելահայերենի և արևմտահայերենի ձևավորումն ու զարգացումը: Բարբառային հիմքեր: **Թեմա2.** Արևելահայերենի և արևմտահայերենի հնչյունական համակարգերի համեմատական տիպաբանություն: **Թեմա3.** Արևելահայերենի և արևմտահայերենի հոլովման համակարգերի համեմատական տիպաբանություն: **Թեմա4.** Արևելահայերենի և արևմտահայերենի խոնարհման համակարգերի համեմատական տիպաբանություն: **Թեմա5.** Արևելահայերենի և արևմտահայերենի շարահյուսական համակարգերի համեմատական տիպաբանություն:

23/Մ5 - Համեմատական մանկավարժություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 5 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

4-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

Համեմատական մանկավարժություն /Եվրոպա, ԱՄՆ, Ասիա/ դասընթացի ներկայացվող ծրագիրը համապատասխանում է բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում սոցիալական և կիրառական մանկավարժություն մասնագիտությամբ մագիստրոսի պատրաստմանը ներկայացվող պետական կրթական չափորոշիչի պահանջներին: Դասընթացի նպատակն է ուսանողների կողմից տարբեր երկրներում կրթական համակարգի, ուսուցման կազմակերպման ձևերի, մեթոդների վերաբերյալ տեսական ու գործնական գիտական գիտելիքների յուրացումը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝

1. Համեմատական մանկավարժության առարկան, նպատակը, խնդիրները,
2. համեմատական մանկավարժության հետազոտման մեթոդները,
3. տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի, ուսուցման կազմակերպման ձևերի, մեթոդների մասին,

4. տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի յուրահատկությունները, առավելությունները, դրական և թերի կողմերը,
5. ՀՀ կրթական համակարգում իրականացվող բարեփոխումների հիմնական ուղղությունները, բացթողումները:

Կկարողանա՝

1. Ուսումնասիրել և վեր հանել տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի, ուսուցման գործընթացի կազմակերպման յուրահատկությունները,
2. բացահայտել տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի առավելությունները, դրական և թերի կողմերը,
3. ուսումնասիրել ՀՀ կրթական համակարգում իրականացվող բարեփոխումների հիմնական ուղղությունները, բացթողումները,
4. համեմատել մասնավոր և պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների առանձնահատկությունները,

Կտիրապետի՝

1. Համեմատական մանկավարժության հետազոտությունների մեթոդներին,
2. տարբեր երկրներում կրթական համակարգերի, ուսուցման կազմակերպման ձևերի ուսումնասիրման մեթոդներին,
3. ՀՀ կրթական համակարգում իրականացվող բարեփոխումների արդյունքների ուսումնասիրման մեթոդներին:

Բովանդակություն

Թեմա 1. Համեմատական մանկավարժության առարկան և տեղը մանկավարժական գիտությունների համակարգում: **Թեմա 2.** Համեմատամանկավարժական հետազոտությունների մեթոդները: **Թեմա 3.** Ժամանակակից աշխարհի կրթության զարգացման միտումները: **Թեմա 4.** Կրթության կառավարումն ու ֆինանսավորումը: **Թեմա 5.** Ուսուցման շերտավորումը կրթական համակարգում: **Թեմա 6.** Հեռակա ուսուցում և մեդիակրթություն: **Թեմա 7.** Միջնակարգ կրթությունը արտասահմանում: **Թեմա 8.** Կրթության մասնա—վոր հատվածը արտասահմանում: **Թեմա 9.** Մասնավոր բուհական համակարգը արևմուտքում:

23/Մ15 - Մանկավարժական հետազոտության մեթոդաբանություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 7 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

4-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակն է.

1. ուսանողներին իրազեկել «Մանկավարժական հետազոտությունների մեթոդաբանություն» դասընթացի հիմունքներին,
2. զարգացնել ուսանողների գիտահետազոտական կարողությունները, ձևավորել մանկավարժական երևույթներն ու փաստերը,
3. ծանոթացնել գիտական հետազոտության հիմնական հասկացություններին, ճանաչողության ընդհանուր գիտական տրամաբանական մեթոդներին, հետազոտության տեսական և էմպիրիկ մեթոդներին, մանկավարժական տեսական և փորձարարական հետազոտության անցկացման մեթոդիկային, տվյալների մաթեմատիկական և վիճակագրական մշակման մեթոդներին,

4. նպաստել ապագա մանկավարժների կողմից մեթոդաբանական գիտելիքների տիրապետմանը, նրանց մասնագիտական որակների ձևավորմանը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝ ձևակերպել «Մանկավարժական հետազոտությունների մեթոդաբանություն» դասընթացի խնդիրները, ուսումնասիրության առարկան, նպատակը, հիմնական հասկացությունները, հիմնավորել գիտական հետազոտության մեթոդաբանական սկզբունքները, իրականացնել գիտական ճանաչողության մեթոդների դասկարգումը, հիմնավորել տեսական մեթոդների էությունն ու առանձնահատկությունները, ներկայացնել հետազոտական աշխատանքի հիմնական ձևերը,

Կկարողանա՝

1. դասակարգել մանկավարժական հետազոտության մեթոդները, աշխատել գիտամեթոդական գրականությամբ, դիտումներ իրականացնել մանկավարժական իրավիճակներում, իրականացնել անկետավորում, հարցազրույց, թեստավորում, կիրառել ընդհանուր գիտական տրամաբանական մեթոդներ, մշակել, համակարգել, մեկնաբանել մանկավարժական հետազոտության արդյունքները, ձևակերպել հետազոտության արդյունքներն ըստ առաջադրված պահանջների,

Կտիրապետի՝ գիտական հետազոտության հիմնական հասկացություններին, մանկավարժական հետազոտության գիտափորձի մեթոդին, հետազոտության արդյունքների մշակման ժամանակ կիրառվող մաթեմատիկական և վիճակագրական մեթոդներին, գիտական աշխատանքի ձևակերպման նորմերին ու կանոններին:

Բովանդակություն.

Թեմա 1. Մանկավարժական հետազոտության մեթոդաբանական հիմունքները: **Թեմա 2.** Գիտական հետազոտության հիմնական հասկացությունները, դրանց բովանդակությունը և բնութագիրը: **Թեմա 3.** Գիտական ճանաչողության մեթոդները: **Թեմա 4.** Մանկավարժական հետազոտության էմպիրիկ մեթոդները **Թեմա 5.** Մանկավարժական հետազոտությունների տեսական և պատմահամեմատական մեթոդները **Թեմա 6.** Մաթեմատիկական և վիճակագրական մեթոդները մանկավարժական հետազոտություններում: **Թեմա 7.** Մանկավարժական հետազոտությունների անցկացման մեթոդիկան: **Թեմա 8.** Հետազոտողի մանկավարժական վարպետությունը և մշակույթը:

23/Մ16 - Մանկավարժական նորարարարական տեխնոլոգիաներ (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

Դասընթացի նպատակը ուսումնական գործընթացում ժամանակակից նորարարական մանկավարժական տեխնոլոգիաների կիրառման մասնագիտական կարողությունների զարգացումն է:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝ ժամանակակից մանկավարժական տեխնոլոգիաների վերաբերյալ գիտելիքների համակարգի ձևավորման մասին:

Կկարողանա՝

1. կրթական գործընթացում ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառման իրագործելիությունը գիտակցաբար ընտրել և կանխատեսել բարելավման ուղիները.

2. կազմակերպել արդի պահանջներին և սեփական կրթական փիլիսոփայական համոզմունքներին համապատասխան մանկավարժական գործընթաց,
3. ապահովել պայմաններ, միջոցներ՝ ուսուցման գործընթացում սովորողների արդյունավետ զարգացման համար

Կտիրապետի ուսուցմանը, դաստիարակությանը, զարգացմանն ու սոցիալականացմանն ուղղված արդի մոտեցումների, մեթոդների ու տեխնոլոգիաների կիրառմամբ դասերի պլանավորման, իրականացման, գործընթացի կառավարման ձևերին:

Բովանդակություն.

Մոդուլ 1. Թեմա 1. Նորարարություններ կրթության մեջ: Մանկավարժական նորարարության հայեցակարգը, տեսակները: **Թեմա 2.** Դասավանդման նորարարական մեթոդներ: **Մոդուլ 2.** Ժամանակակից մանկավարժական տեխնոլոգիաները ուսումնական գործընթացում: **Թեմա 1.** Մոդուլային վերապատրաստման տեխնոլոգիա: **Թեմա 2.** ըոնման և հետազոտության տեխնոլոգիաներ. Խնդրի վրա հիմնված ուսուցում: **Թեմա 3.** Դեպքի /case study/ ուսումնասիրության տեխնոլոգիա, Նախագծային տեխնոլոգիա: **Թեմա 4.** Բանավեճը ուսումնական գործընթացում, «Քննադատական մտածողության զարգացման» տեխնոլոգիա: **Թեմա 5.** Խաղային գործունեության թրենինգ տեխնոլոգիա: **Թեմա 6.** Տեխնոլոգիա «մանկավարժական արհեստանոց»: Առցանց ուսուցման SMART տեխնոլոգիաներ:

23/Մ1 - Անձի հոգեբանություն - (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (20 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

1. Ուսանողներն իմանան անձի կառուցվածքը, էությունը, հոգեկանի շերտերը մեկնող հոգեբանական տեսությունները:
2. Իմանան անձնային առանձնահատկությունների, անհատական տարբերությունների բացահայտման մեթոդները:
3. Բացահայտեն սեփական անձնային առանձնահատկությունների էությունը, դսևորման ձևերը:
4. Կարողանան զանազանել տարբեր իրավիճակներում մարդու կատարած վարքի հոգեբանական պատճառները:
5. Կարողանան ստացված գիտելիքները կիրառել իրենց մասնագիտական գործունեության ոլորտներում:

Կրթական արդյունքները՝

Կիմանա՝ անձի էությունը մեկնող մի շարք հոգեբանական տեսությունների հայեցակարգերի բովանդակությունը:

Կկարողանա՝ բացահայտել իր էությունը, իր դրդապատճառային համակարգի, վարքային ոլորտի, անհատական տարբերությունների առանձնահատկությունները:

Կտիրապետի՝ ինքնակարգավորման, շրջակա աշխարհին բացահայտելու, աջակցելու, մոտիվանալու և մոտիվացվելու մեթոդներին, որոնք կնպաստեն և՛ անձային զարգացմանը, և՛ մասնագիտական աճին:

Բովանդակությունը.

- Թեմա 1.** Անձի հոգեբանության առարկան, խնդիրները, պատմական զարգացումը, **Թեմա 2.** Հոգեվերլուծություն (Ձ. Ֆրոյդ), **Թեմա 3.** Վերլուծական հոգեբանություն (Գ. Յունգ), **Թեմա 4.** Անհատական հոգեբանություն (Ա. Ադլեր), **Թեմա 5.** Հոգեսոցիալական զարգացման հոգեբանություն (Է. Էրիքսոն), **Թեմա 6.** Սոցիոմշակութային տեսություն (Կ. Հորնի), **Թեմա 7.** Հումանիստական հոգեբանություն տեսությունը (Է. Ֆրոմ), **Թեմա 8.**

Ուսուցողա-բիհեվիորիստական ուղղություն (Ութսուն, Սկիներ, Բանդուրա), **Թեմա 9**. Հումանսիտական ուղղությունը (Մասլուու, Ռոջերս), **Թեմա 10**. Մոտիվացիոն տեսություններ (Ա. Մասլուու, Ալդերֆեր, Մակ-Կլեյանդ), **Թեմա 11**. Կյանքի սցենարները (Է. Բեոն), **Թեմա 12**. Անձնային առանձնահատկություն: Անհատական տարբերություններ: **Թեմա 13**. Խառնվածք, բնավորություն:

3. Հետազոտական կրթամաս

0104/Մ22- Գիտահետազոտական աշխատանք – (24 կրեդիտ)

1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Դասընթացի նպատակը.

Գիտահետազոտական աշխատանքի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել ինքնակրթության և ինքնազարգացման, մասնագիտական որակների բարձրացման և որոնողական-հետազոտական ինքնուրույն գործունեությունը կազմակերպելու սկզբունքներին, ուսանողների մոտ ձևավորել մասնագիտական գրականություն ուսումնասիրելու, ուսանողներին հասցեագրվող նյութերն առանձնացնելու, դրանք ուսանողների ինքնուրույն գործունեությանը ծառայեցնելու կարողություն:

Գիտահետազոտական աշխատանքի իրականացման արդյունքում ուսանողը.

Կիմանա՝ դասախոսությանը (սեմինարին, գործնական աշխատանքին) նախապատրաստվելու սկզբունքները, ձևերը և եղանակները, հենց լսարանում տվյալ թեմայից գիտելիք ստանալու և հաղորդելու սկզբունքներն ու մեթոդները, ուսանողների մասնագիտական կարողությունները և հմտությունները ձևավորելու և զարգացնելու մեթոդները, ուսանողների հետ գիտական-մեթոդական, մասնագիտական առումներով համագործակցելու և շփվելու սկզբունքները, ուսանողների որոնողական-հետազոտական ինքնուրույն գործունեությունը ղեկավարելու սկզբունքները,

Կկարողանա՝ անհրաժեշտ նյութեր (էլեկտրոնային և տպագիր) հավաքել և նախապատրաստվել դասախոսությանը, սեմինարին կամ գործնական աշխատանքին, ապահովել մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացումը, լսարանում աշխատեցնել ուսանողներին՝ կիրառելով ուսուցման ակտիվ մեթոդներ, խթանել ուսանողների որոնողական-հետազոտական գործունեություն ծավալելու կարողությունը, համագործակցել ուսանողների հետ մասնագիտական գիտելիքների և կարողությունների ձեռքբերման գործընթացում,

Կտիրապետի՝ տվյալ դասընթացի ուսումնասիրության կազմակերպման սկզբունքներին, մասնագիտական գրականություն ուսումնասիրելու, ուսանողներին հասցեագրվող նյութեր առանձնացնելու, դրանք ուսանողների ինքնուրույն գործունեությանը ծառայեցնելու կարողությանը, ուսանողների հետազոտական գործունեությունը խթանելու և ղեկավարելու սկզբունքներին, ինքնակրթության և ինքնազարգացման, մասնագիտական գիտելիքների հարստացման սկզբունքներին, համացանցից, ուսուցման նորագույն միջոցներից օգտվելու և ուսանողներին այդ ուղղությամբ համապատասխան ցուցումներ տալու ձևերին և եղանակներին:

Գիտահետազոտական պրակտիկա- 6 կրեդիտ

3-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Գիտահետազոտական պրակտիկայի նպատակն է մագիստրանտների մասնագիտական գիտելիքների ընդլայնումն ու խորացումը, համակարգումը և ամրագրումը, նրանց մոտ

ինքնուրույն գիտական աշխատանք, հետազոտություններ և փորձարկումներ կատարելու կարողությունների ձևավորումը:

Պրակտիկայի արդյունքում ուսանող տիրապետում է.

- գիտական հետազոտություններն ինքնուրույն պլանավորելու և իրականացնելու կարողությունների,
- գիտահետազոտական աշխատանքների մեթոդաբանության հիմնական դրույթների և դրանք մագիստրոսական թեզի պատրաստման աշխատանքներում կիրառելու կարողությունների,
- մասնագիտական գրականության ուսումնասիրության ու աղբյուրագիտական աշխատանքներ իրականացնելու և այդ ոլորտում տեղեկատվության ու հաղորդակցության միջոցներն ու տեխնոլոգիաները կիրառելու կարողությունների,
- գիտական հետազոտությունների մեթոդներն ընտրելու, դրանք հետազոտության նպատակներին և խնդիրներին համապատասխանեցնելու և կիրառելու կարողությունների,
- գիտական տեղեկույթ հավաքելու, վերլուծելու, համակարգելու և մշակելու ժամանակակից մեթոդների օգտագործման կարողությունների,
- հետազոտությունների ընթացքում ծագած խնդիրները լուծելու կարողությունների,
- հետազոտությունների արդյունքները մշակելու կարողությունների,
- հետազոտության թեմային վերաբերող նյութերը հաշվետվությունների, տպագրությունների, զեկուցումների ձևով շարադրելու կարողությունների,
- իրականացրած հետազոտությունը ներկայացնելու և իր առաջադրած դրույթները պաշտպանելու կարողության:

Գիտամանկավարժական պրակտիկա - (6 կրեդիտ)

4-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Պրակտիկայի նպատակը.

Գիտամանկավարժական պրակտիկայի նպատակն է ուսանողների մեջ ձևավորել բարձրագույն մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում ուսուցման գործընթացի նախագծման, պլանավորման, իրականացման, արժևորման և գիտամեթոդական հետազոտություններ իրականացման հմտություններ:

Պրակտիկայի ավարտին ուսանողը.

Կիմանա՝ բարձրագույն մասնագիտական ուսումնական հաստատության փաստաթղթերի բովանդակությունը և կառուցվածքը, ուսուցման մեթոդների և արդի տեխնոլոգիաների կիրառման պայմանները և ձևերը, դասընթացի ծրագրի բովանդակությունը, ուսումնական պարապմունքների տիպերը, կառուցվածքը, առանձնահատկությունները, դասընթացի նախապատրաստման և անցկացման մեթոդիկան, դասախոսի ուսումնական աշխատանքի պլանավորման սկզբունքները, ուսանողական ինքնավարության զարգացման մակարդակները և դրանց ձևավորման ուղղությամբ դասախոսի գործունեությունը, ուսանողների հետ շփման ոճերը:

Կտիրապետի՝ իր մանկավարժական և գիտամանկավարժական գործունեությունը ծրագրելու, վերլուծելու, դասախոսի ուսումնական գործունեությունը դիտելու և վերլուծելու, ուսումնական պարապմունքի ընթացքն արձանագրելու, դրանք ըստ առանձին բաղադրամասերի վերլուծելու, ուսումնական աշխատանքի կազմակերպման մեթոդների, միջոցների և ձևերի կիրառման, մեթոդական և գիտամեթոդական ուսումնասիրություններ իրականացնելու, սեփական մանկավարժական գործունեությունը վերլուծելու և գնահատելու հմտություններին, պատշաճ կերպով շփվել ուսանողների հետ և հետևել նրանց գործունեությանը, իրականացնել ախտորոշման (դիագնոստիկ) և մշտադիտարկման (մոնիթորինգային) աշխատանքներ, վերլուծել ուսումնական պլանը, առարկայական ծրագիրը, դասագիրքը, ուսումնադաստիարակչական գործընթացի արդյունքները կանխատեսելու մեթոդներին, եղանակներին, կատարել դասալսումներ, կազմակերպել

դրանց քննարկումներ, ինքնուրույն նախագծել, նախապատրաստել, կազմակերպել, անցկացնել դասեր, արտալսարանային պարապմունքներ, դաստիարակչական միջոցառումներ, գնահատել կատարված աշխատանքները, աշխատել՝ համագործակցելով գործընկերների հետ, իրականացնել ուսումնական գործընթացի մշտադիտարկում, կանխատեսել ուսումնադաստիարակչական գործընթացի արդյունքները:

**Մագիստրոսական թեզի պաշտպանություն – 12 կրեդիտ
4-րդ կիսամյակ, քննություն
Նպատակը.**

Մագիստրոսական թեզի պատրաստման նպատակն է մասնագիտական գիտելիքների խորացումը, համակարգումը, ուսանողների մոտ ինքնուրույն գիտական աշխատանք, հետազոտություններ կատարելու կարողությունների ձևավորումը:

Մագիստրոսական թեզի ուղղությամբ աշխատանքներ ծավալելու գործընթացի արդյունքում ուսանողը.

Կիմանա՝ տվյալ թեմայի շուրջ մասնագիտական գրականություն հավաքագրելու ուղիները, հավաքած նյութերը խմբավորելու, դասդասելու և համակարգելու սկզբունքները, թեզի թեմային առնչվող նյութերի մշակման սկզբունքները, աշխատանքի պլան կազմելու և իր դիրքորոշումները, գաղափարները, առաջարկությունները շարադրելու սկզբունքները, շարադրանքի մեջ տարբեր հեղինակներից մեջբերումներ անելու, եզրահանգումներ կատարելու սկզբունքները:

Կկարողանա՝ օգտվել համացանցից և տպագիր նյութերից, հավաքել իր թեմային վերաբերող նյութեր, մշակել իրեն անհրաժեշտ աղբյուրները, նշումներ կատարել սկզբնաղբյուրների մասին, իր մտքերը շարադրել հստակ և գրագետ հայերենով, գիտական ոճին բնորոշ սկզբունքներով, կատարել համապատասխան դիտարկումներ և ուսումնասիրություններ:

Կտիրապետի՝ ինքնուրույն գիտական աշխատանք, հետազոտություններ կատարելու սկզբունքներին:

«Հայոց լեզու և գրականություն» մասնագիտական կրթական ծրագրի վերջնարդյունքների քարտեզագրումը՝ ըստ դասընթացների վերջնարդյունքների

+	Դասընթացներ/կրթական մոդուլներ	Մոդուլի կրեդիտը	Կոմպետենցիաներ																
			Մասնագիտական գիտելիք և իմացություն							Բուն մասնագիտական կոմպետենցիաներ						Ընդհանրական կոմպետենցիաներ			
			Ա1	Ա2	Ա3	Ա4	Ա5	Ա6	Ա7	Բ1	Բ2	Բ3	Բ4	Բ 5	Բ 6	Գ1	Գ2	Գ3	Գ4
1.	Օտար լեզու մասնագիտական հաղորդակցման ոլորտում (անգլերեն)	2							+							+	+		
2.	Գիտահետազոտական աշխատանքի մեթոդաբանություն	2	+						+					+			+	+	+
3.	Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները և արհեստական բանականությունը մասնագիտական հետազոտություններում	2	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4.	Ներառական կրթության մանկավարժություն և հոգեբանություն	4	+					+							+		+	+	+
5.	Կրթության համակարգի կառավարում	4	+					+							+		+	+	+
6.	Մանկավարժական արժեքանություն	4	+					+							+		+	+	+

7.	Մանկավարժական հաղորդակցություն	4	+					+							+		+	+	+
8.	Հայոց լեզվի տեսություն	3+3	+	+	+					+	+	+				+	+	+	+
9.	Հայ լեզվաբանության պատմություն	3+3	+	+	+					+	+	+				+	+	+	+
10.	Արևմտահայ գրական լեզվի պատմության հարցեր /18-21-րդ դդ/	6	+		+					+		+				+	+	+	+
11.	Համեմատական գրականագիտություն	2	+			+				+			+				+	+	+
12.	Հայ նորավեպը /տեսություն և պատմություն/	5	+			+							+				+	+	+
13.	Գրական ուղղությունները 17-21-րդ դդ. արտասահմանյան գրականության մեջ 1	3+4	+			+							+				+	+	+
14.	Հայ պատմավեպի տեսության և պատմության հարցեր	6	+			+							+				+	+	+
15.	Անկախության շրջանի հայ գրականությունը		+			+							+				+	+	+
16.	Արևելահայերենի և արևմտահայերենի համադրական քերականություն	4	+		+					+		+				+	+	+	+
17.	Համեմատական մանկավարժություն	4	+				+							+	+		+	+	+
18.	Մանկավարժական հետազոտության մեթոդաբանություն		+				+	+	+					+	+				+
19.	Մանկավարժական նորարարական տեխնոլոգիաներ	4	+				+	+	+					+	+		+		+

20.	Անձի հոգեբանություն		+					+							+				+
21.	Գիտահետազոտական աշխատանք 1,2,3,4	24	+					+	+					+	+	+	+	+	+
22.	Գիտահետազոտական պրակտիկա	6	+					+	+					+	+	+	+	+	+
23.	Գիտամանկավարժական պրակտիկա	6	+					+	+					+	+	+	+	+	+
24.	Մագիստրոսական թեզի պաշտպանություն	12	+					+	+					+	+	+	+	+	+